

Knjižnica za učence III. mestne deške šole.

Št. *266* Odd. *D* Vred. *60h*

Naslov: .....

Daroval: .....

- 1.) Knjiga je last mestne občine ljubljanske.
  - 2.) Varuj jo, ne maži in ne trgaj je!
  - 3.) Dajaj jo iz rok samo svojim sorodnikom in prednikom, ki so s tabo vred za njo odgovorni!
  - 4.) Zapomni si dobre nauke, ki jih boš bral, in ravnaj se po njih!
-

Jan

B
119

B
119

Zakaj? — Zato!

Zbirka pravljic, pripovedk in legend
za
šolo in dom.

Nabral in izdal
Anton Brezovnik,
učitelj.

V Ljubljani, 1894.

Založil Janez Giontini.

TISKARNA R. MILIC-EVA. — LJUBLJANA.

886.3-32(024.7)

94858

94858

Q.5530/1950

Predgovor.

Ta zbirka je nastala prav za prav iz mojih pripravljevalnih zvezkov. Imam namreč to navado, da podam pri šolskem pouku, potem ko sem razvil predmetovo resno (znanstveno) stran, če le mogoče, tudi kakó si razlaga vedno živa ljudska domišljija ta ali oni zgodovinski ali prirodni prikaz, to ali ono živalsko ali rastlinsko svojstvo. Ljudska domišljija, ta neusahni vir prave poezije, katero nam je vsekakor pridno gojiti tudi v ljudski šoli, vé nam razložiti skoro, vsak nenavadni prikaz; nji ni ničesar pretežkega, ničesar skritega; ona ne pozna temine. Ker ljudska domišljija opisuje navadno glavno značajno potezo, glavno svojstvo stvari ali prikaza, zato se vtisne naš pouk mladini veliko trajneje v spomin, nego če posluša le kolikor toliko suhoparno znanstvo. Zato in pa da nauk bolj oživim, dodajam rad resnemu tudi kratkočasno. Utile cum dulcis!

Pri sestavi te zbirke nisem torej imel skoro drugega dela, kakor da sem povil te pripovedke, nabrane o priliki mojega pripravljanja iz raznih knjig in listov, recimo iz Vrtca, Lj. Zvona, Ljud. knjižnice, Popot-

nika, Večernic, Österr. Jugendbibliothek, Wunderblumen, Heimat i. t. d., skupaj v en venec ter urejenega podal ljubi slovenski mladini, da more pripovedke tudi doma prebirati in njih zlati nauk preišljevati.

In zbrane pripovedke niso namreč le kratkočasne, nego tudi prav zelo poučne. Kakor rdeča nit se skozi veliko večino zbrane tvarine vleče vzvišeni nauk, da „Bog dobro plačuje in hudo kaznuje“, da „pade vsaka kletev nazaj na onega, ki jo je namenil svojemu bližnjiku“ in da

„Bog nikol' se ne prekáne,
Nikdar dolžen ne ostane;
In se vender rad usmili,
Kadar prosimo ga v sili“.

V tej zbirki so pripovedi resne in šaljive, pobožne in posvetne, le podlih in pohujšljivih bi blagi čitatelj zastonj iskal v nji. Ker torej le-teh ni, sme se zbirka v roke podati vsakemu stanu, vsakemu spolu, vsaki starosti!

Da bi rodila obilega sadu!

Vojnik pri Celji.

Nabiratelj.

Iz živalstva.

1.

Zakaj je Bog psa ustvaril?

Noe je svojo ladjo tesal sto let. Hudo ljudi pa so ga vedno motili, smijali se mu in ga dražili, večkrat se zbrali celo ponoči ter mu razmetali vse, kar je napravil podnevi. Zato se Noe pritoži Bogu in ga naprosi, naj bi mu pomagal. Bog mu reče: „Odsekaj velik ogel brvi!“ Noe ga odseče. Bog zopet reče: „Ta ogel bodi stražnik tvoji ladji“. In glej! Hipoma se je izpremenil ogel odsekanega lesa v hudega psa, ki je vso noč lajal okolo ladje in jo čuval, da je ljudi niso več razdirali.

2.

Zakaj sovraži pes lisico, mačko in zajca?

Pes, ki je čuval hišo svojega gospodarja, govoril je ob lepem poletnem večeru sam v sebi: „V tako lepi noči je pač dolgočasno sedeti pred hišo in jo čuvati. Danes gotovo ne bode tatú v hišo; zatorej je

bolje, da grem v mesečini nekoliko pogledat okolo hiše“.

Ne pomišlja dolgo, kam bi šel; hitro steče po bližnjem travniku proti gozdu in ondu veselo zalaja.

Ko mu iz gozda odmeva njegov glas, misli si, da ga nekdo oponaša in mu nagaja. „Gledat grem, kdo me neki oponaša“, reče sam v sebi in odhiti s travnika v gozd.

Takoj pod prvim grmom najde spečega zajca. „Ali si me ti oponašal?“ zadere se pes nanj.

„Ne, jaz ne! Sladko sem spal in sanjal o lepi zelnati glavi, katero sem hotel ravno načeti v zelniku, a ti si me prebudil“, zavrne ga zajec.

Pes pohiti nejevoljen dalje in pride do mačke, katero tudi vpraša: „Ali si me ti oponašala?“ Mačka mu odgovori: „Kaj neki misliš! Kaj nimam drugega dela? Prežala sem ob gozdnem robu na lepo miško, a ti si mi jo prepodil. To ni lepo od tebe!“

Kipeč od jeze pohiti pes dalje po gozdu in najde lisico. Tudi njo vpraša, ali ga je oponašala. „Preveč te imam rada, ljubček moj“, odgovori mu lisica priliznjeno, „da bi si upala kaj takega; a mislim, da te je oponašal jazbec, ki tiči ondu v jazbini pod hrastom“.

Naglo skoči pes tja in glasno zalaja. Ker mu ni odgovora, stopi pred luknjo, ki pa ni jazbečeva, nego lisičja, toda tukaj ga zgrabi za nogo past, nastavljena lisici.

To videč, zasmije se lisica od veselja ter pokliče mačko in zajca, rekoč: „Sedaj idita z menoj, gremo krast; čuvarja in izdajalca našega se nam ni treba bati, ker cvili ondu pred mojo luknjo; zgrabila ga je past, katero so nastavili meni; nocoj si izberimo vsak, kar nam najboljše diši“.

Šli so naravnost v hišo gospodarjevo, čegar pes je bil ujet.

Skoro se vrnejo. Lisica je prinesla najlepšo kokoš, mačka iz kuhinje najdaljšo klobaso, a zajec z zelnika najlepšo zelnato glavo. S tem plenom obstopijo vsi trije ujetega psa. Lisica izpusti kokoš na tla in tako-le poučuje ubovega psa: „Da si storil svojo dolžnost, vse to bi se ne bilo zgodilo; a sedaj moraš trpeti ti bolečino in sramoto in tvoj gospodar veliko škodo. Ostani čuvar in bodi zvest gospodarju svojemu“. To rekši, izgubi se s svojo družbo daleč v gozd.

Šele proti jutru si izvije pes siloma nogo iz nastavljene pasti in krvaveč prišepa domov. Gospodar ga je kaznoval zaradi kvare, ki se mu je zgodila ponoči vzpričo njega nezvestobe.

Siromak pes ni svojemu gospodarju ničesar povedal o tem, kar se mu je dogodilo ponoči, a povedal je to vsem drugim psom v svarilen nauk. — Ljudje pravijo, da so od tistega časa psi mnogo zvestejši svojim gospodarjem, negoli so bili prej, in da so lisicam, mačkam in zajcem največji sovražniki.

3.

Zakaj sovraži pes mačko in mačka miš ?

Že v starodavnih časih sta se oklenila pes in mačka človeka. Pes je hodil ž njim na lov in mu varoval dom, mačka pa je pregnjala drobne živali, katere so delale nadlogo po polji in pri hiši. Zato so jima bili ljudje hvaležni in so ž njima delili jedila svoja. Ko so se pa ljudje množili čimdalje bolj in tudi teže živeli, pozabili so svojih zvestih četveronožnih služabnikov, ki sta dobivala kmalu namesto mesa zgolj kosti. Zato gresta pes in mačka k sodniku tožit človeka. Sodnik pregleda ljudem in živalim zobe ter razsodi tako-le: „Pes in mačka sta bolj ustvarjena za uživanje mesa nego človek, ki živi tudi ob zeliščih; človek dajaj torej psu in mački tudi mesa!“ — To razsodbo

zapiše sodnik na pergamen in jo izroči tožiteljema, češ, da se takoj lahko skličeta nanjo, ako bi jo človek svojevoljno prekršil. Vesela se vrneta pes in mačka domov.

Na poti pa se prvič spreta. Pes je vzel namreč listino in si jo naložil na rep, češ, tu jo bode nosil najvarneje. Mačka pa, katera bi jo tudi rada nosila, zbije mu jo na tla. To psa tako razjezi, da hoče mačko ugrizniti; a mačka, ne bodi lena, zgrbanči hrbet, puhne mu v gobec in ga poskuša opraskati. Vender se zopet pomirita in neseta in neseta listino skupno v gobci domov. Tukaj jo je bilo treba varno shraniti pred človekom. Ko jo hoče pes skriti pod velik kamen, reče mačka: „Ne tako! Tu jo ali najde človek, ali pa nama zgnije v vlažni zemlji. Ponesem jo rajši visoko pod streho, kjer je suho in kamor ne more človek“. Pes je s tem zadovoljen, in mačka spleza visoko pod streho ter skrije pergamen za lato.

Nekaj let so ljudje zvesto izpolnjevali razsodbo ter delili s psom in mačko jedi, katere so dobivali na mizo. Sčasoma pa so bili vedno zanikarnejši in naposled so razsodbo popolnoma pozabili. Pes in mačka sta dobivala zopet le kosti.

Da bi človeka opomnila njegove dolžnosti, spleza mačka pod streho po razsodbo.

Toda oj nesreče! Miši so pergamen tako oglodale, da ni bilo moči razločiti nobene besede. Brez pergamena pa nista mogla človeku dokazati svoje pravice in tako morata še danes biti zadovoljna z golimi kostmi.

Ker pa je mačka s svojim nasvetom zakrivila, da se je pergamen ugonobil, zato preganja pes mačko, kjer jo vidi; mačka pa se maščuje mišim, ki so ji zgrizle pergamen.

Zakaj pa nista zopet šla k onemu modremu sodniku? — To ni bilo mogoče, ker je že iz davna umrl.

4.

Zakaj se psi vohajo?

Nekdaj je napravil lev drugim živalim velike gosti. Ko sede pri mizah, zapazijo, da nimajo popra. Lev pošlje psa, da jim ga brž prinese. Pes gre, a ni ga več nazaj. To leva silno razsrdi. Ukaže torej vsem drugim psom, naj gredo iskat lenega tovariša, če ne, raztrga jih vse.

Od tega časa se psi povohujejo, kadar se srečajo, misleč, da najdejo onega porednega tovariša, ki ima poper pri sebi.

5.

Zakaj konj nima pete?

Bog je ustvaril konja silno močnega; toda bil je tako hud, da ga niso mogli ukrotiti. Zato je Bog konju utrgal najmočnejšo žilo na peti, da bi ne bil neukroten. To se pozna na konji še dandanes, kopito ima, pete pa nič; utrgana mu je.

6.

Zakaj se konj stresa?

Konj stopi pred Stvarnika in reče: „Lepega si me ustvaril res! Toda ker sem namenjen, da nosim jezdeca, bilo bi dobro, ako bi imel že sedlo na hrbtu! Tudi lep, vitek vrat, kakor ga ima labod, bil bi mi v diko!“

Stvarnik se nasmehne in veli privedi predse dvogrbo kamelo. Nato reče konju: „Glej, ljubi moj! Ta žival ima že ustvarjeno sedlo na hrbtu, ta ima vrat kakor labod! Ali želiš tudi ti biti takšen?“

Ko ugleda konj čudno kamelo in vidi, kakšen bi bil, ako bi mu Bog prošnjo uslišal, prestraši se tako, da se zdrzne po vsem telesi, in še sedaj se stresajo konji, kadar se spomnijo onega trenutka!

Zakaj je osel neumen?

Osel je bil od konca najpametnejši izmed vseh živalij, in tudi glas mu ni bil nič slabši od konjskega. Ko je Noe naredil ladjo in so šle vanjo tudi živali, vpraša Bog osla, ki se ne gane, kaj čaka, da ne gre v ladjo. Osel odgovori: „V taki čudni omari še nisem bil nikoli in vanjo nikoli ne pojdem!“ Bog veli: „Saj tudi druge živali še niso bile nikoli v nji, pa se ni nobena branila“. Osel reče: „Jaz delam zase, druge pa zase. Ta nerodna ladja se utegne razbiti; kako se rešim, če bodem v nji zaprt?“ Bog ga tolaži: „Ne boj se! Le poglej, kako debela so bruna in kako čvrsto so zbita! V taki ladji vožnja ni nevarna“. Osel pa odgovori: „Če bi bilo tudi res, kar govoriš in kar kažejo oči, ali kdo vé, kakšen je tá-le most, po katerem je treba iti v ladjo?“ Bog pravi: „Če je nesel slona in druge težke živali, menda se tudi pod teboj ne podrè. Toda če ne verjameš, potiplji s sprednjimi nogami, pa se prepričaj sam, kako trdne so mostnice in tudi podpore“. Osel zagodrnja: „Mostnice in podpore naj so trdne, kolikor hočejo, meni se pa venderle zdi, da poginem, če se dam zapreti v ladjo“. Bog ga nagovarja še jedenkrat in mu reče: „Ne bodi tako *uporen!

Saj te bodem skrbno pazil in te varoval, da ne izgubiš ni jedne dlake, nikar življenja!“ Osel se odreže: Jaz ne grem, pa ne grem. Rajši se dam ubiti!“

Bog se naveliča poučevati modrijana, zapre ladji vrata, in voda začne prihajati. Skoro je osel ves moker in sedaj bi rad šel v ladjo, ali prepozno je. Plava do bližnjega griča, z griča do visoke gore, ali voda zalije tudi goro, pa je treba spet dalje plavati. Strašno je rigal, pehal se in premetaval po valovih, ki so zagrnili tudi najvišje hribe. Bog je hotel oslovski rod ohraniti, zato ni dal poginiti plavajočemu oslu. Ali ko se voda spet uteče, tedaj je od strahu, truda in lakote tako zbeگان, da ostane popolnoma brez uma. Neumni so tudi njegovi nasledniki. Od vednega riganja mu je grlo tako ohripelo, da dela sedaj njega grdi glas vsakemu živemu ušesu strah in bolečine.

8.

Zakaj ima osel križ na hrbtu?

Ko je hotel Vzveličar v Jeruzalem, vprašal je konja, ali ga hoče nesti v mesto. Konj pa, ki je baš jedel, odgovori, naj počaka, dokler se ne najé. Za to njegovo neprijaznost ga je kaznoval Bog s tem, da še

sedaj jé in jé in se vender nikdar ne najé do sita.

Nato se obrne Vzveličar k oslu in ga vpraša, ali ga hoče on nesti v mesto. Ta je takoj pripravljen; vzame Vzveličarja nase in ga ponese v Jeruzalem. V spomin na to njegovo hitro pokorščino je dal Vzveličar oslu križ na hrbet.

9.

Zakaj moramo dajati psu kruha in mački mleka?

Svoje dni je bilo pač prijetno in dobro na svetu. Vsega je bilo več nego dovolj, in malo se je bilo truditi. Kako bi se pa tudi ljudem ne godilo dobro, saj je žitni klas sezal od tal do vrha, in vime je krava nosila po vsem trebuhu, od prednjih do zadnjih nog. Trud je bil majhen, vender so ljudje pridelovali obilo žita, mleka pa so imeli, da niso vedeli, kam ž njim. Toda človek je slaba stvar, ki ne pozabi ničesar rajši nego dobrot in dobrotnikov. Tako so tudi takrat popolnoma pozabili Boga, darovatelja vseh dobrot. Ošabni in prevzetni so bili, plesali so, živeli veselo in razkošno, Boga pa se niso spominjali. Nihče ni več molil, niti posvečeval praznikov in drugih svetih časov. „Kaj

bi živeli tako sveto“, dejali so, „saj nam ni treba; vsega imamo dovolj, uživajmo, dokler je čas!“

Boga pa ta grda brezbožnost užali tako hudo, da sklene spokoriti nehvaležni rod. Na žitno bilko položi prst in ga vleče, od tal počenši, vedno dalje in dalje proti vrhu; pod prstom pa izgine klas. Rekel je pa, da ne presta vleči, predno ga kdo ne naprosi. Zato je z roko večkrat postal na bilki in se oziral po stvari, ki bi prosila. Kjer je prestal, tam se je prikazala grča (kolence) na stebelu. Že je s prstom blizu vrha, toda nihče ga ne naprosi; le psiček prihiti in reče: „Gospod! Vsaj tako dolg klasiček, kakor je moj jeziček“. Bog ga usliši, in od tega časa ima žito le ped dolg klas.

Prav tako vleče tudi po kravi. Takoj pod prstom se vime osuši. Nihče ga ne naprosi, da bi odjenjal, le mačka pride in pravi: „Gospod! Vsaj toliko vimena ostani, kolikor ga je treba meni in mojim mladičem“. Bog jo usliši in pusti kravi majhno vime. Tako nam je pes izprosil kruha, mačka pa mleko.

10.

Zakaj sovražijo svinje pse?

Valjale so se in rile po mastni gnojnici lepo rejene svinje. „Doba našega življenja

je prekratka“ — oglasi se zdajci najtolstejša izmed njih — „res, da nam človek streže po svoji moči, a zakaj in koliko časa? — Dokler nas ne odebeli in ne izroči ostremu nožu neusmiljenega klavca. To se mora predrugačiti, ali kako?“ —

Zbero se svinje v posvetovanje. Ugibljejo in ugibljejo, kako bi se dalo pomagati, a vse ugibanje je zaman. Naposled se zopet oglasi omenjena svinja, ki ni bila samo najtolstejša, nego tudi najzvijačnejša med vsemi, in reče: „Treba je sestaviti tožbo, hudo obtožbo zoper človeka in njega brezozirnost. To tožbo ponese najurnejša izmed nas do jezičnega dohtarja, kateri stanuje v mestu več dnij hoda od tu in je menda zelo učen. On zagovarjaj naše pravo, a za plačilo dobi najlepših klobas, jeternih in mesenih“. — Tako tudi store! Tožba je bila jako obširna in temeljita.

Najurnejša svinja se odpravi na pot. Bil je vroč poleten dan, in svinja, nevajena težavnega pota, po večerni hoji veselo pozdravi hladno mlako ob cesti. Zarije se do vratú v blato, da si odpočije in se ohladi. Mimo pride pes. Skoro se pomenita, odkod in kam, in drage volje se ji ponudi pes, da prevzame nje posel, češ, pot ga itak véde proti mestu, kjer prebiva učeni „dohtar“.

Vender tudi njega utrudi dolgi pot; leže pod košato drevo, da si odpočije. Sreča ga maček in ga pozdravi. Skoro se dogovorita tudi ta dva o svojem poslu, katerega prevzame sedaj maček, ker je namenjen naravnost v ono mesto. Pot do mesta je je bil še sedaj tako dolg, da je moral maček prenočiti v nekem skednji. Leže k počitku, a prej še spravi tisto svinjsko tožbo v varen kraj. Toda kaj se zgodi? Izteknile so jo radovedne in požrešne miši, povohavale od vseh strani in jo naposled oglodale in raztrgale, da je bilo veselje. Vse naporno in mučno delo nezadovoljnih svinj je bilo hitro uničeno.

Ker je morala omenjena tolsta in zvi-jačna svinja prav tedaj pod klavčev nož in ker ostale svinje niso bile tako učene, da bi sestavile drugo tožbo, ostala je doba svinjskega življenja še vedno tako kratka kakor prej. Iz sovraštva pa so napovedale svinje psom vojsko na veke.

11.

Zakaj svinje rijejo ?

Neka gospodinja si najame mlatičev, da ji omlatijo žito. Pridno se lotijo dela, in daleč na okrog se razlega njih veseli: pika poka, pika pok!

Da jih razveseli, vzame kmetica moke, mleka in jajec ter napravi velik kolač, češ, da jim ga dá za malo južino. Ko je kolač vzkipnil, potisne ga v gorko peč, da se ondu speče. Ko mu je pa v peči pregorko, skoči hipoma iz nje in zbeži na dvorišče. Vsa prestrašena ga poskuša zopet ujeti in vtekniti nazaj v peč. Dolgo tekata po dvorišči, a naposled se posreči kolaču smukniti skozi slabo zaprta vrata na polje.

Ko gospodinja vidi, da kolača sama ne more ujeti, pohiti k mlatičem in jim zakliče: „Hej, mlatiči, tam beži vaš kolač! Ujemite si ga, ker vam drugače za malo južino ne morem dati drugega nego črnega kruha“. — Mlatičem ni treba dvakrat reči, nego kar najhitreje steko za svojim kolačem. Ta pa teče vesel dalje in pravi:

„Če gospodnji iz peči sem mogel uiti,
Tudi, mlatiči, ne morete vi me dobiti!“

Toda tako lahko mu le ni bilo uiti, kakor je mislil. Moral je prav hitro teči, da ga niso dohiteli. Sosebno oni dolgopeti Jurij, ki je tekal za dva in jedel za štiri, bil mu je nekoč že tako blizu, da je mahnil s cepcem po njem, toda k sreči je udaril po tleh; kolač pa je stekel zdrav dalje. Polagoma so mlatiči drug za drugim opešali in naposled so se vrnili brez kolača na delo.

Ko kolač vidi, da ga mlatiči ne preganjajo več, misli sestri in si nekoliko odpočiti. Zgodi se pa drugače! Ne daleč je imela lisica svojo otlino. Ker si ta lisica minulo noč ni ujela drugega nego dve miški, krulilo ji je prav močno po želodci. Kaj čuda, da ji je kolač zadišal že od daleč. Takoj se spravi na noge, da ga ujame. Ko kolač to zapazi, steče, rekoč:

„Če gospodnji iz peči sem mogel uiti
In me mlatičev nobeden ni mogel dobiti,
Tudi lisica, ne bodeš me mogla prijeti!“

Lisici, ki je že marsikateremu lovskemu psu srečno unesla pete, zdelo se je za malo, da bi se izkušala z ubogim kolačem, zato se iz početka ni trudila mnogo. Ko pa vidi, kako hitrih nog je kolač, napne vse žile, da ga dohiti. Tekla je, da ji je jezik visel iz gobca, ali vse zaman, kolač je bil še urnejši. Po dolgi borbi spozna lisica, da je trud zastonj, da ga ne more dobiti. Lačna in utrujena se vrne v svojo otlino.

Vender ubogi kolač še nima miru. Prikaže se nov sovražnik, s katerim se mu je boriti za ubogo svoje življenje. Tik ceste v zelniku je namreč čepel zajec. Ko vidi, kako sopiha kolač mimo njega, obide ga želja, da bi tudi okusil kaj toplega. Takoj plane za kolačem. Kolač bi si bil mislil vse prej, nego da mu bode tudi plahi zajček stregel

po življenji. Toda obupal ni, nego tekel je, kar so ga nesle noge, rekoč:

„Če gospodinji iz peči sem mogel uiti
In me mlatičev nobeden ni mogel dobiti,
Ako lisica me zvita ni mogla prijeti,
Zajček, ti tudi še bodeš me pustil živeti!“

Zajec pa položi ušesa na vrat, povzdigne repek ter brusi pete za kolačem, kakor bi ga sam veter nesel. Tekel je mnogo mnogo hitreje nego kmetica, mlatiči ali lisica. Kolač pa je bil že utrujen od vednega preganjanja. Toda ker je kolaču šlo za življenje, napel je zadnje svoje moči, da uide tudi zajcu. In res! Po hudi borbi ostane zajec za njim.

Ko kolač to zapazi, vzklikne: „Hvala Bogu, sedaj sem menda otet! Dolgo bi itak ne mogel več teči!“ Začne torej korakati počasi in si brisati pot raz čelo. Slučajno pa pride po poti svinja, kateri se takoj vidi, da se ji godi slabo; suha je namreč kakor treska. Mislite si lahko, kako rada bi bila pojedla kolač. Tudi ona plane za njim. To pa se kolaču venderle zdi prenemumno, da ga hoče ujeti takšna žival. Gre torej brezskrbno dalje in reče:

„Če gospodinji iz peči sem mogel uiti
In me mlatičev nobeden ni mogel dobiti,
Ako lisica me zvita ni mogla prijeti
In me i zajec nhati je pustil živeti,
Pujssek, ne misli, da mogel bi tebe se bati!“

Svinja se pa tudi nikakor ni hotela izkušati s kolačem, nego poskusila ga je dobiti zvijačno. Zato stopa počasi za njim in pri vsakem koraku zaječi, kakor bi ji bilo hoditi jako težko. Za nekaj časa se zagrohoče kolaču: „Kaj si rekel prej? Povej mi iz nova na uho, zakaj slabo slišim!“ Kolač, nič hudega sluteč, pride k nji. Svinja vzkloni glavo, nekoliko povzdigne suhi uhelj in mirno posluša, kar ji pravi kolač na uho:

„Če gospodinji iz peči sem mogel uiti
In me mlatičev nobeden ni mogel dobiti,
Ako lisica me zvita ni mogla prijeti
In me i zajec ubati je pustil živeti,
Pujsek, ne misli, da — — “

Dalje ni prišel, v tem hipu hlastne svinja po njem in ga prime čez sredo. Sedaj seveda se ji ni bilo treba meriti s kolačem. Predno se le-ta prav zave, že ga svinja pregrizne. Dočim pa hrusta in je jedno polovico, zleze druga polovica v mišjo luknjo. Ko svinja svojo polovico pojé in vidi, kako dober je kolač, išče še druge polovice in rije zemljo. A zaman! Druge polovice ne najde, da si je išče dan za dnevom do smrti.

Pred smrtjo je povedala to zgodbo tudi svojim tovarišicam, in sedaj je iščejo vse ter razrivajo zemljo na vse strani, da bi našle drugo polovico kolačevo.

Kadar jo najdejo, poročim vam.

Zakaj je medved zver?

Kmetič je obdelaval njivo blizu gozda. K njemu pride medved in ga vpraša:

„Kaj delaš?“

„Sejal bodem.“

„Skoda za setev, ker ti jo pokončajo gozdne živali.“

„Žal; to bi se res utegnilo zgoditi.“

„Daj mi spodnjo polovico tega, kar prideláš, pa ti jo bodem varoval.“

„Dobro“, reče kmet, „že velja!“

Kmetič vseje rž, in medved jo pridno varuje. — Ko pa pride jesen, požanje kmetič rž, a medvedu pušči strnišče. — Medved godrnja, toda kmet ga spomni pogodbe, po kateri dobi spodnjo polovico. Ko medved vidi, da je prekanjen, godrnjaje odide.

Drugo pomlad najde medved zopet kmeta na njivi.

„Kaj delaš?“

„Sejal bodem!“

„Skoda za setev, ker ti jo pokončajo gozdne živali.“

„Žal; to bi se res utegnilo zgoditi!“

„Daj mi gorenjo polovico tega, kar prideláš, pa ti jo bodem varoval.“

„Dobro“, pravi kmet, „tvoja bodi gorenja polovica!“

Kmetič vsadi krompir, in medved pridno odganja živali z njive. Ko pride jesen, izkoplje kmet krompir, a medvedu ostane gorenja polovica — krompirjevka. Jezen odide medved v goščo.

Tretjo pomlad pride medved zopet h kmetu na njivo.

„Kaj delaš?“

„Sejal bočem!“

„Škoda za setev, ker ti jo pokončajo gozdne živali!“

„Žal; to bi se res utegnilo zgoditi!“

„Varoval ti jo bodem, ako bode letos pridelek zgoraj in spodaj moj, pri sredi pa tvoj“.

„Dobro“, reče kmet, „zgôdi se po tvoji volji!“

Kmetič vseje koruzo, in medved jo pridno varuje. Ko pride jesen, pobere kmet storže, slamo pa pusti medvedu.

Ves razkačen pravi sedaj medved: „Vidim, da s človekom ne morem ravnati prijazno; odslej bodem ž njim živel v sovraštvu!“

Od tedaj je medved huda zver.

13.

Zakaj ima volk moč v prsih?

Sv. Martin je ovčice pasel. Imel je že takrat po pastirski navadi piščal. S to je vsak dan od zore do mraka zraven drugih

pesenc in molitvic Boga častil in hvalil. Ko neko jutro ravno o solnčnem vzhodu sedi pri studenci in prepeva jutranjo pesem, pridere hipoma velik volk iz gošče ter mu ugrabi največjo in najlepšo ovco; zadene jo na hrbet in hajdi ž njo v gozd. Ko sv. Martin to vidi, jako se razžalosti, sosebno zato, ker se je požrešni volk drznil njega samega zmotiti v pobožni pesmi* ter tako preplašiti in razpoditi prekrotke in zveste ovčice. Pravična jeza ga obide. Skoči nagloma na noge; zdajci je pri volku in ga lopne po križi s piščalko, da se kar zgrudi. Sedaj hitro otme sv. Martin ugrabljeno ovčico, zadene jo na pleča in jo ponese nazaj, volku pa zapreti: „Poberi se v goščo in hrani se tam z zverino, ne pa s pohlevnimi ovčicami, ki ti ne store nič žalega!“

Šel je volk v gozd, ali sklenil je v srci vedno sovraštvo do ovac iz ljubezni do njih sladkega mesa. Ali piščalka sv. Martina je bila tako težka, da mu je zdrobila križ. Odtistihdob nima volk več take moči v križi kakor prej in jo ima še dandanes le v prsih.

14.

Zakaj je lastovica sveta ptica?

Ko je naš Vzveličar visel v smrtnih bolečinah na križi in so ga celo njegovi učenci

zapustili, prišli so Židje in so ga zaničevali. V tem hipu prileti lastovica in srdito cvrči okolo križa, kakor bi se hotela jeziti na Žide in braniti Kristusa. Nato sede vrhu križa in tako dolgo cvrči, da Židje odidejo. Naposled obletava umirajočega Kristusa, da mu frfotaje hladi bridke rane. Zato še danes kristjani spoštujejo lastovice, one pa rade posedajo na križe, zlasti na križe vrhu zvonikov in smejo tudi med sv. opravilom v cerkev prileteti in tam žgoleti.

15.

Zakaj lastovice jeseni odlete in spomladi zopet prilete?

Pred davnim časom so živele lastovice samo v Egiptu ob reki Nilu in dalje v notranji vroči Afriki. Toda prigodi se, da nastane velika suša. Reke, jezera in potoki, vse je usehnilo, in vzpričo tega je izginil mrčes in ptičke so trpele veliko lakoto. V tej veliki sili sklenejo ptice oditi iz drage svoje domovine in se napotiti proti severu, kjer so videle modro-jasno nebo in prirodo v prelepem pomladnem cvetju.

Prišedši v severne kraje, najdejo mrčesa dovolj; prijetni kraji se jim priljubijo kakor domači. Ondu si delajo gnezdeca, valé

jajčeca in gojé mladiče. Toda na jesen, ko imajo že mladiči krepke prsi in peruti, obide stare ptiče želja pod omovini; zažele si zopet videti domače kraje, ondu umreti in počivati pri svojih starih roditeljih. Tako je bilo sklenjeno, in stari in mladi ptiči se vzdignejo in odlete proti jugu. Stari so ondu pomrli, in mladiči so jih pokopali.

A spomladi se zopet v srcih mladičev vzbudi želja po domovini, kjer so jih stari ptiči izvalili in odgojili. Odlete tedaj zopet v severne znane kraje, kjer gnezdé, valé in gojé mladiče svoje. Na jesen se spomnijo dragih svojih roditeljev, pokopanih v daljni zemlji, in se zopet odpravijo s svojimi mladiči na jug. Stari so ondu zopet pomrli in bili pokopani, a mladi zárod se je spomladi vrnil na sever. Tako letajo od severa na jug in od juga na sever — od grobov svojih ljubljencev do svoje zibeli in od zibeli do groba. Tukaj na severu gnezdé, a doli na jugu počivajo še dandanes.

16.

Zakaj kukavica ne dela gnezda?

Praznik „Marijinega oznanjevanja“ so v starih časih praznovali tako skrbno, da so morali celo ljubi ptički počivati in niso

smeli znašati gnezd. Samo kukavica ni hotela Jezusu dajati zaslužene časti; nanašala je še pridneje negoli druge dni. Zato jo je Jezus kaznoval, da od tedaj nikjer nima ni miru ni svojega gnezda.

17.

Zakaj kukavica samo do kresa kuka?

Ko so hudobni Židje iskali Jezusa, skril se jim je pod brinjev grm; zato ima brinjevo zrno še sedaj križ v sredi. A kukavica je Jezusa pod brinjevim grmom ugledala in zakukala: „Kuku, kuku! Tukaj je!“ — A Jezus je kukavici rekel: „Oj, ti brezpametna ptica, zakaj si me izdala? Za kazen bodeš kukala vse leto!“ A kukavica mu odgovori: „Vse leto še kukati ne bodem mogla“. Jezusu se ptica usmili in reče ji, da bode kukala samo do kresa. Zato kuka kukavica samo do kresa.

18.

Zakaj je slavec najboljši pevec?

Slavček je bil od konca slab pevec, da so ga ljudje zaničevali in rajši poslušali vrabca nego njega. Ptice so se izkušale,

katera zna najlepše peti, in so tako razsodile, da poje najlepše veseli škrjanec, najgrše pa tožni slavček. Ta sodba ubogega slavčka tako užali, da ne more ne jesti ne spati. V tistem kraji prenočé takrat sv. Jožef, Marija in Jezušek. Sv. Jožef in Marija sta spala, Jezuška pa so od silnega truda tako bolele noge, da ni mogel zaspati. V temni noči se mu zdi strašno pusto in žalostno. Globoko vzdihne: „Oh, da bi me hotela kratkočasiti vsaj kaka ptičica s svojim petjem — rad bi prosil zanjo Boga, naj ji podeli najboljši glas med vsemi ptičicami, da bode ž njim razveseljevala sebe in ves svet!“ Slavček zasliši Jezuškové besede in mu začne prepevati. Prepeva tako lepo, tako sladko, da Jezušek skoro zaspi. Sedaj slavček ne žaluje več, veselo poje vso noč o svoji sreči, božji slavi malega Jezuška in brezkončni časti njegove matere Marije.

Precej drugi dan skličejo ptice nov zbor in na tem zboru jednoglasno potrdijo, da ni bilo ptice in je ne bode, ki bi se izkušala s slavcem. In kar so rozsodile ptice, potrdili so tudi ljudje.

Slavček prepeva še zmiraj najrajši in najlepše ponoči v hvaležni spomin tiste noči, v kateri mu je po Jezuškovi prošnji podelil Bog dragoceni dar sladkega, ves svet razveseljujočega petja.

Zakaj ptica pivka dežja prosi?

Zemlje voda je vplahnila,
V dve, tri morja se je zlila.

Gora vode ni dajala,
Grozna žeja je nastala.

Vsi ljudje in vse živali
Žeje konec so jemali.

Klice njihne Bog začuje:
„Vaše sem slišal nuje.

„Gora vodo bo dajala
In studenec trda skala.

Samo pretoke skopljite,
Je do morja prevodite“.

In ljudje so in živali
Prihiteli in kopali.

Moški z rovnico, lopato
Kopljejo zemljó robato.

Ženskam ropota motika.
Pridnost je povsod velika.

S klinci rujejo otroci,
Prst odnašajo koj v roci.

Delala je tud' živina,
In pa divja vsa zverina.

Krave, junci in pa voli
Zemljo so z rogovi boli.

Konj teptal je tak' togotno,
Da vso polt imel je potno.

Pes in mačka vkupaj stala
In sta s tacami kopala.

Krt s podgano in pa miško
Ril je prst od spod na kviško.

Medved tacar, kosmatinec,
Volk ovčar in vsak divjinec,

Lev mogočni, tiger hudi
Bili so kopači tudi.

Brskale so s kremplji kure,
S kljuni race, goske, pure.

Vrabci, orli, vrane, sove,
Vse, vse delalo je rove.

Ena sama, sama pivka
Lena tam na strani čivka.

Pa jih gleda, zaničuje,
Delavcem se posmehuje.

Vodotoki so do morja,
 Rek dovolj priteče z gorja.

Vsi gasé si silo žeje,
 Sama pivka le ne sme je.

Bog je vklel jo, da od zemlje
 Nikdar vode si ne jemlje.

Sam edini dež sme piti,
 Kar ga more v kljun vloviti.

In kadàr jo žeja stiska,
 „Piv, piv“ proti nebu vriska.

Bog pa čuje njene stoke,
 Kmalu dežja dá potoke.

In ti, ko jo slišiš vpiti,
 Kosec, z mrvo vkupe hiti.

Sploh pa, ki jo čuješ pivko,
 Pomni ter jo 'mej znanivko:

Bog nikol' se ne prekane,
 Nikdar dolžen ne ostane;

In se vender rad usmili,
 Kadar prosimo ga v sili.

Ne želi pogube grešnih,
 Dokaj potov ima rešnih.

Po narodni zložil M. Valjavec.

Zakaj ima krivokljun kriv kljun?

Ko je božji sin trpel na križi neznane bolečine, ko je v brezkončnih mukah izdihnil zadnje besede: „Moj Bog, moj Bog! Zakaj si me zapustil?“ ko je strepetala vsa priroda od skrivnostnega, svetega strahu in je tema zakrila svetu grozni prizor smrti Vzveličarjeve, pribežala je plaha ptičica in je žalostno čivkaje obletavala sv. križ. S šibkim svojim kljunom je pulila iz lesa žeblice, ki so tako neusmiljeno ranili presvete roke in noge. Ko pa je kljunček krvavel in se ji je nagnil križema, povabila je žalostno glavico — a križa ni zapustila. Zdajci prijezdi vojak na visokem konji in z dolgo sulico predere sveto stran, da se polije kri po Vzveličarjevih prsih. A drobna ptičica se zaleti z zadnjimi močmi h krvaveči rani, da bi s svojimi drobnimi prsimi zabranila tok krvi iz svete strani našega Odrešenika. — V spomin na to ima še sedaj kriv kljun.

Zakaj je lišček pisan?

Ko je ljubi Bog ptičice ustvarjal, dal jim je noge, da morejo skakati, peruti, da

morejo letati in kljunček, da morejo zobati. Ko so bile že vse ptičice ustvarjene, zbrale so se okolo njega, in Bog je vzel veliko skrinjico z raznoličnimi barvami ter je vsaki ptičici pobarval perje. Golob pride na vrsto in dobi višnjevkast vrat in rdečkaste peruti z dvema črnima pasoma povprek; kanarčku je dal Bog lepo rumeno perje in pastiričico je pobarval s sivo, pepelasto barvo ter ji dal na perutnici po dvakrat bel pas. Vsaka ptičica je dobila lepo pisano perje, kakeršno ji najbolj pristoji. Samo jeden ptiček je ostal, ker se ni hotel siliti med toliko množico in je ostal nekoliko bolj zadi; ta ptiček je bil lišček. Naposled pride tudi on k Stvarniku svojemu, ali Bog nima več barev; vse skledice so že prazne. Ubogi lišček se bridko razjoka, ker nima tako lepo pisanega perja kakor druge ptičice. Bogu se to milo stori, zato mu reče: „Utolaži se! V vsaki skledici je še ostalo nekaj barve, to barvo poberem s čopičem in pobarvam tudi tvoje perje“. Bog stori, kakor je rekel, in pobarva liščkovo perje nekoliko rdeče, nekoliko rumeno, nekoliko črno in tudi nekoliko zeleno. Iz vsake skledice pobere nekoliko barve, in tako ima lišček med vsemi ptičicami najlepšo, pravo svatovsko obleko. Čelo in grlo dobi rdeče kakor skrlat, teme in tilnik črn in svetel kakor žamet, hrbet

rjavkast, trebuh belkast, peruti rumeno pasaste in črn rep. To je liščku zelo ugajalo in zahvalil je ljubega Boga, da ga je ustvaril tako lepega.

22.

Zakaj je vran črn?

Bog je ustvaril vrana tako, da je bil izmed najlepših ptic po perji. — Pel je tako prijetno, da so ljudje hiteli iz hiš poslušat njega petje. Srečen človek, kateri je v svojem življenji ugledal in zaslišal prelepega vrana!

Nekoč zapoje vran ravno med službo božjo, in ljudje ga hité od službe božje gledat in poslušat. Bog nejevoljen, da je vran zmotil službo božjo, vzame mu lepo perje in sladko petje, da bi ne motil več službe božje. Od tega časa je vran samo črna ptica; nikar da bi pel, samo zamolklo kroka: „Prat, prat, prat!“ Ni rad črn, rad bi se opral, da bi bil tako lep kakor prej.

23.

Zakaj je sraka belo in črno pisana?

Ko je Jezus še potoval po zemlji, preoblečen v berača, da bi spoznaval ljudi,

prišel je h kmetici, ki je pekla. Jezus jo naprosi nekoliko kruha. „Ljubi mož, sedaj ga baš nimam“, odgovori kmetica, „ker se testo šele kvasi, pridi pozneje, spečem ti hlebček“. Jezus se jako razveseli nežnega čustva kmetske žene; na tihem blagoslovi testo, in hlebi zelo narasejo. Največji je bil tisti, katerega je kmetica namenila Gospodu, dasi je bilo prej testo najmanjše. Za nekoliko časa pride Jezus zopet kmetici pred vrata in jo naprosi obetanega kruha. Kmetica pomoli glavo skozi vrata in zakriči zmerjaje: „Ne dam ničesar. Kruh je prevelik, sama ga snem!“ Potem jezno zaloputne vrata. Ker je bila tako lakomna in je prelomila besedo, razsrdil se je Gospod in jo je kaznoval. Izpremenil jo je v belo srako, katera se je na pol umazala s sajami, ko je zletela skozi dimnik. Taka še vedno leta po drevji; zmirom je še lakomna, niti zmerjanja se ni še odvadila.

24.

Zakaj se imenuje stržek tudi „kraljiček“?

Pred davnim časom so se zbrale vse ptice, da bi si izvolile kralja. „Tisti bode naš kralj“, rekle so, „ki najviše leti“. Več

ptice se poskuša v tem, ali orel leti najvišje. Stržek pa, kateri jih ima precèj za ušesi in bi bil rad kralj, sede na tihem letečemu orlu na hrbet, in ko je orel v strašni višini, da ne more več dalje, sfrči stržek z njega in zleti še više.

Ptice skoro spoznajo to prevaro in so zelo hude na stržka. Sklenejo ga umoriti. Toda premeteni stržek spozna namero, skrijé se v luknjico in se tako otme smrti. V zasmeih pa so ga imenovalé „kraljiček“ in mu odkazale plot za njega kraljevstvo.

25.

Zakaj znajo nekatere ptice peti, druge pa ne?

Ko je Bog ustvaril svet, vpile so ptice, kakor je katera znala in kakor jim je kljun vzrasel. Letale so semtertja, skakale po vejah, veselile se, a v njih vpitji in zvižganji ni bilo nič lepote. Hvalile so sicer Boga, da jih je dal v tako lep in krasen svet; a ta hvala ni bila ubrana in ni ugažala Bogu. Mislil si je torej Bog: „Naučim jih petja!“ Kar je sklenil, to je tudi storil.

Nekega lepega jutra zaslišijo ptice od spodi nekaj tako sladkega, da se ne upajo niti dihati. Niso vedele, kaj bi bilo. Pogle-

dale so nizdolu in so uzrle tri angeljčke, ki so peli tako sladko, lepo in ljubo, da še nihče ni slišal takšnega petja in ga tudi ne bode, dokler ne pride v raj, iz katerega so prileteli ti trije angeljčki. Ves gozd je takrat ves začuden utihnil in poslušal.

Angeljčki so končali in poklicali ptičice: „Ne bojte se in pridite bliže. Ako hočete, tudi vas naučimo petja!“

Sraka se porogljivo nasmeje in pravi ponižnemu slavčku: „Zleti tja, ti grdin, in nauči se, da bodeš moder! Jaz ne verujem tem trem!“ Rekši odleti.

Tihi, ponižni slavček, katerega so takrat zaničevale vse ptice zaradi njegove grde barve, zleti prvi in sede jednemu angeljčku ravno na rame. Druge ptice zlete za njim. Nekatera sede bliže, druga dalje, nekatere ostanejo na drevesih, kakor se pač vsaki poljubi. In angeljčki zapojo, da se je razlegalo daleč na okolo.

Pisana šoja, prevzetni fazan in lepa papiga reko: „Čemu pa potrebujemo petja, saj smo itak lepe!“ Nato odlete. — Vrabec je videl od daleč rdeče češnje in pozabil petje. Letel jih je obirat; ž njim je odletelo še več ptic. In glejte! Vse ptice, katere so odletele, niso se naučile peti; tiste pa, katere so poslušale, pele so odsihdob tako krasno, da se je razlegalo po vsem gozdu,

in ponižni slavček, ki je sedel najbliže, poje sedaj lepše nego vse druge ptice!

Svečán.

26.

Zakaj labod med vsemi pticami najdlje živi?

Ko je Noe živalim, katere je vzel s seboj v ladjo, delil vsakdanji živež, stal je labod vedno ponižno zadi in potrpežljivo čakal, da pride tudi on na vrsto. Dasi je imel Noe silno opravkov, zapazil je vender labodovo pohlevnost in ga vprašal, zakaj ne terja tudi on s krikom in vikom svojega deleža kakor druge ptice. Labod mu odgovori: „Vidim, koliko se trudiš, predno nam vsem razdeliš hrano; vidim pa tudi, kako skrbiš za nas; zato te nečem nadlegovati, nego rad počakam“.

Ginjen pogladi Noe gladko perje pohlevnega ptiča ter ga v tihi molitvi priporoči božji milosti. Bog je Noetovo prošnjo uslišal in podelil labodu najdaljše življenje med vsemi pticami.

27.

Zakaj znašajo čebele strd?

Ko sta bila Adam in Eva še v raji, kapljala je strd z dreves; ljudem ni bilo

treba drugega nego podstaviti roko ter si je nabrati.

A to veselje ni trajalo dolgo. Adam in Eva sta se pregrešila, in Bog ju je izgnal iz raja. V potu svojega obraza sta si odslej pridelovala svoj kruh.

S človekom pa so bile kaznovane tudi živali; tudi te so morale iz raja. S tem pa je izginil sveti mir, kateri je do sedaj vladal med ljudmi in živalimi. Volk je začel daviti ovce, kragulj golobe, lisica kokoši, vrabec hrošče, in tudi ljudje so klali živali ter uživali njih meso in kri. Raj pa so pozabili čimdalje bolj.

Le Adamovi otroci so bili žalostni in so globoko vzdihovali po izgubljenem raji, o katerem so že slišali toliko lepega. Sosebno so žalovali za strdjo, o kateri jim je toliko pripovedovala mati Eva. Pogostoma so držali odprte roke pod to ali ono drevo, toda zastonj! Nobeno drevo jim ni dalo strdi, odkar sta se pregrešila Adam in Eva.

Žalostna sta sedela nekega dne dva Adamova otroka v senci košatega drevesa ter se menila o izgubljenem raji in o — strdi. Kar pribrenči čebela in takoj za njo vrabec, da bi jo ujel in požrl. Toda deček preplaši vrabca, deklica pa skrije čebelico v velik cvet, češ, da je ne najde nobena ptica. Ko čebelica vidi, da je oteta, odpre

nežna usteca in reče s tankim glasom: „Hvala ti, deklica, da si me otela! Glej, zadnja sem kraljica čebel (matica)! Ko bi me bila požrla ona velika rjava pošast, izumrle bi bile vse čebele. Za tvoje dobro delo te tudi poplačam! Razodeni mi najsrčnejšo željo, pa ti jo izpolnim, če je le mogoče!“

Vesela zašepče sestrice bratu: „Povej ji ti, jaz nečem, sram me je“. — „Ne“, odgovori bratec, „ti si jo otela, ti ji razodeni najino željo!“

Sestrice reče nato čebelici: „Ljuba kraljica! Ako bi nama pripravila strdi, o kateri sva toliko slišala, bilo bi nama najljubše“.

„No“, pravi čebelica, „tej želji skoro ustrežem“. To rekši, odleti. Skoro je priletelo na tisoče čebelic, ki so takoj jako marljivo preiskavale cvetko za cvetko, srkale iz njih sladščico in jo znašale v bližnje otlo drevo.

Ko se je zmračilo, poklicala je kraljica otroka k sebi in jima rekla: „Vajina želja je izpolnjena! Poskusita!“ In otroka ližeta strd. Oj, kako je sladka! Oj, kako se njima topi v ustih! Menila sta, da sta v raji.

Kraljica pa jima reče: „Ker vama strd tako tekne, nista je dobila danes zadnjikrat, nego dokler bode živel moj rod na svetu, zbiral in znašal bode človeku strd, da ne bode tolikanj žaloval po raji“.

Zato pregledujejo in preiskujejo čebele še dandanes cvetko za cvetko, nabirajo slaščice in napravljajo človeku strd. Človek pa jih lepo oskrbuje in varuje.

28.

Zakaj slavé čebele sveti večer?

Ko sta sv. Jožef in Marija prišla v Betlehem, nista mogla nikjer prenočiti v mestu, ker so bile vse hiše prenapolnjene. Gresta torej iz mesta na polje in najdeta ubožen hlev, pred katerim se ustavita. Prav tedaj pa stopi star pastir iz hleva in ju nagovori, naj ostaneta pri njem. Sv. Jožef in Marija stopita v hlev, in pastir reče svoji ženi: „Postrezi tujcema, a jaz poženem ovce na pašo, da bode nekoliko več prostora pod našo ubožno streho. No, predno odidem, prižgem še voščeno svečo, da se bomo videli“. Prižgavši svečo, odide.

Za nekoliko časa je bila temna noč, in v tej noči je prišel Jezus na svet. Sveta Devica Marija je povila dete Jezuška v plenice in ga položila v jaslice. Sv. Jožef in Marija sta poslavlila in počastila Boga za toliko milost in dobroto.

In zato, ker je voščena sveča razsvitljala hlev, v katerem se je porodilo sveto

Dete Jezušek, slave tudi čebele božično noč. A ne samo lani in letos, nego slavile jo bodo do konca dnij, dokler bođe stal svet. Čebelice časte Boga, ker jih je tako odlikoval, da je hlevce, v katerem se je porodil Jezus, razsvitljala voščena sveča.

29.

Zakaj so kresnice svetle?

Ko je ljubi Bog ustvarjal svet, ustvaril je četrti dan solnce, mesec in brez števila zvezd, velikih in malih ter je vsaki pokazal pot, po katerem naj hodi po nebeškem obzorji. Tako je bilo tudi treba, da se ohrani red na onem modrem nebeškem oboku. Zvezde so bile zelo vesele in zadovoljne, pasoč se in potujé s svojim zvestim čuvarjem mesecem. Samo nekatere drobne zvezde niso bile zadovoljne. Godrnjale so, da so tako majhne in da jih skoro ne vidijo otroci z zemlje. Rekle so: „Vas, ki ste večje nego me, radi gledajo ljudje na zemlji, a nas ne vidijo zaradi vaše svetlobe“.

Zatorej se spuste neko noč doli na zemljo, da bi ondu svetile nežnim otročičem, ne misleč, da Bog vse vidi in vé, torej tudi to, kar so storile.

Bog je nezadovoljne zvezde pričakoval s kaznijo na zemlji in jih je prav takrat,

ko so prišle na zemljo, izpremenil v grde, rjave živalce.

Ko bi jih bili videli, kako bridko so sedaj jokale, ker jih niso več obkrožali svetli in biserni trakovi, ampak rjava in temna obleka, v srce bi se vam bile usmilile. Prej jim je bila v hrano nebeška rosa, sedaj zeleno in grenko listje. Bridko so jokale leta in leta. Naposled se jih Bog vender usmili in jim dovoli, da se smejo o toplih poletnih večerih svetliti po zemlji in se tako spominjati nekdanje svoje nebeške svetlobe. A tega jim ne dovoli, da bi smele nazaj na nebo, s katerega so šle svojevóljno.

30.

Zakaj je kača vedno mrzla?

Ko je šel Kristus v puščavo, nameril se je na zmrzlo kačo. Kača se mu usmili, pa jo vzdigne, ogreje in oživi. Hudobna kača pa se ovije Kristusu okolo roke in ga piči. Ker je zagovoril vsak strup, ni mu škodila, ali nehvaležnost ga je tako unevoljila, da je kačo uklel in obsodil, da ne bode nikdar več čutila gorkote v svojem životu. Ta sodba se izvršuje še dandenašnji. Kače se ne prime nobeden žarek poletnega solnca. Kdor jo potiplje, lahko se uveri, da ostane mrzla tudi v najhujši vročini.

Iz rastlinstva.

31.

Zakaj je smreka vedno zelena?

Od smrekovega debla je bil baje narujen križ, na katerem je trpel in umrl naš Vzveličar. Zato poganja smreka še dandanes svoje mladike v podobi majhnih križev. Kri pa, katera je kapala iz Vzveličarjevega trupla, napojila je nje korenine s tako nebeško močjo, da zeleni smreka še sedaj pozimi in poleti.

32.

Zakaj postavljamo smreke, kjer hodi procesija?

Bila je zgodnja pomlad. Sveti družini v Nazaretu so pohajala drva. Ko torej sv. Jožef nekega jutra seže po sekiri, da bi šel v gozd po drva, takoj je pridni Jezušek tudi na nogah. Vzame svoj košek in gre s

svojim rednikom z doma. V gozdu obadva pridno delata; sv. Jožef z dobro nabrušeno sekuro podira drevje in seka veje, a Jezušek jih nosi na zeleno trato ob kraji gozda, da bi jih potem zvozila domov. V košek pa hoče naposled Jezušek nabrati še drobnih tresak, da bi ljuba mati Marija imela tudi kaj te drobnine pri rokah za podkurjavo. Od pridnega dela in tekanja plamte mlademu Jezušku nedolžna ličeca kakor rdeča jutranja zarja; ves truden in poten sede na mehek mah pod smrečico, poleg katere je rasla tudi prijazna breza. Ptički ščebetajo tako ljubeznivo, da se Jezušku zadremlje. Nasloni se v smrekovi senci na mehki mah in skoro zaspi. Ko vidijo mah, smrečica in breza Jezuška spečega, silno se razvesele. Želeč, da bi kolikor moči ustregel mlademu Stvarniku svojemu, požene mah prelepe cvetice iz svojih koreninic, da bi imel Jezušek lepšo posteljico; a smrečica in breza nagneta goste vejice k tlom in naredita okolo njega zelen, hladen šatorček. Ko se Jezušek vzbudi in vidi, kako so mu postregli mah, smrečica in breza, jako je vesel. Ročico dvigne in jih blagoslovi. Zato še sedaj o svetem božičnem času rabijo otroci mah za jaslice, ljudje pa postavljajo na sv. Telesa dan smrekove mlaje in brezove veje ob cestah, kjer hodi procesija.

Zakaj ima jablana belordeč cvet?

Nekdaj je živela v jutrovih krajih siromašna vdova s tremi še nedoraslimi otroki. Imeli niso drugega nego na pol podrtu leseno hišico, v katero je ob deževji lilo kakor skozi rešeto. Bolehna mati ni mogla preskrbovati potrebnega živeža ne sebi ne otročičem; malokdaj pa se je pokazal usmiljen človek, ki bi prinesel košček kruha gladni družinici.

Pred samotno hišico je rasla košata jablana, ki je bila verna priča veliki bedi uboge vdove in otrok. Vse to jo močno gane. Na pomlad se vsa preobleče v belo cvetje. Tako odičena privabi mnogo drobnih ptičic pevk, ki so otroke vsaj nekoliko kratkočasile in tolažile. V vročem poletju je dobra jablana razgrnila pred hišico hladilno senco, v kateri se je družinica tudi nekoliko okrepčala. Jablana je tako lepo razprostirala svoje veje, da niti jeden solnčnih žarkov ni posijal skozi nje. Na jesen pa je bilo vse polno lepo rdečih jabolok. Jablana je upognila veje malone do tal, da so otroci z ročicami lože sezali po zrelih jabolkih.

To je Bogu zelo ugajalo; jablana se mu je s svojo milosrčnostjo jako prikupila. V podobi prelepega angelja stopi k nji,

rekoč: „Še celo tebi, leseni stvari, smilijo se uboge sirote, zatorej ne bodeš odslej več imela smrtnobledega, nedišečega cvetja in sadja, nego cvet ti bodi belordeč in prijetno dehteč, a sad rumenordeč, močno dehteč in stanoviten!“ — Tako se je tudi zgodilo.

Omeniti je še treba, da je bila jablana po grehu, ki sta ga storila Adam in Eva v raji, izgubila vsa dobra in lepa svojstva, a sedaj jih je zopet dobila po milosti božji.

34.

Zakaj zasajamo lipe k cerkvam ?

Sv. Jožef, Marija in Jezušek so počivali na poti v Egipt pod lipo, pod gabrom in pod brinjevim grmom. Bog je blagoslovil ta drevesa, da ne bode nikoli treščilo v nobeno izmed njih. In res se tudi še ni slišalo, da bi bila kdaj udarila strela v gaber ali brinjev grm. V lipo pa je treščilo že dostikrat, ker je sama prosila Boga, da bi preklical svoj blagoslov. Rekla mu je: „Mene sade najrajši k cerkvam. Kadar bi moralo treščiti v cerkev, zadeni strela rajši mene, malovredno drevo, nego tvoje dragoceno svetišče, da se ne zgodi nečast svetemu Rešnjemu telesu v oltarji“. Bog je lipi lepo prošnjo uslišal, ali podelil ji je zato druge

mного več vredne darove in časti nego gabru in brinjevemu grmu. Postavil jo je, kakor je želela, za varuhinjo svojih cerkva in pobožnih kristjanov, ki molijo v njih. Dal ji je mehak in gladek les, da delajo od njega podobarji svetnike in svetnice, ki stoje v oltarjih. Dal ji je plemenito dišeče cvetje, na katerem nabirajo čebele najslajši med za ljudi in najboljši vosek za blagoslovljene sveče, ki gore pri maši in sploh pri službi božji. Dal ji je lepo rast, ravno deblo, košate veje in svetlo perje, da se je razveseli vsak človek, že ko jo ugleda od daleč. Podaril ji je zdravilno moč za mnogotere bolezni in nje senci tako prijeten hlad, da trudni potnik pod nobenim drugim drevesom ne počije tako povoljno. Dasi je mehka in nežna, ima vendar ta posebni blagoslov, da ne pozebe tudi v najhujši zimi. Okolo nje pokajo od mraza najmočnejši hrastje, bukve in gabri, ona pa je zmirom zdrava in cela, kakor bi rasla kje tam doli na gorkem Italijanskem, ne pa v mrzli naši deželi.

In če vanjo tudi trešči, nikoli se še ni primerilo, da bi se razčesnila in posušila. Strela ji odbije vrh, ali vejo in deblo nekoliko osmоди, za nekaj let pa se rane zopet zacelijo in drevo zabrsti in se zagosti tako, da se mu malokje še pozna kaj kvare.

Zakaj se topol (trepetlika) vedno trese ?

Mati božja rajskomila
Iz nebes je šla na zemljo
In kjerkoli je hodila,
Vse ljudi je in živali
Ljubeznivo pozdravljala,
Vsem je stvarcam z belo roko
Sveti blagoslov dajala.
Glej, in vsaka stvar pod nebom
Nji naproti je hitela,
Priklanjala se je k zemlji,
V slavo pesem ji zapela.
Ptice glasne v senčnih vejah,
Slavca milega iz gaja,
In skrlico izpod neba
Jedna misel le obhaja,
Da z nižave in višave
Pred popotnico hitijo,
In ji tamkaj z gladkim grlom
Sladke pesmi žvrgolijo.
Iz pečevja divja koza,
Iz goščave brzi jelen,
Slon in tiger iz puščave,
Vse, kar ima gozd jih zelen,
Vse zveri hite do Deve,
Do Marije blagokrasne.

Tam klečijo na kolenih,
Molijo molitve glasne.
Iz potokov in studencev,
Iz morja, iz rek šumečih,
Stezajo glavé na suho,
Kar je manjših rib in večih,
Krog in krog se zemlja smeje,
In glasno ji svet prepeva ;
Krog in krog narava uka,
Da od gor do gor odmeva.
Hrast kamniti, hoja mlada
Pripogibljeta mladike ;
Vekovite krepke cedre
Vrhe klonijo velike.
Ni je šibe, ni cvetice,
Da se ne bi priklonila.
Glej, in božja Porodnica
Vse jih je blagoslovila.
Samo topol kraj potoka
Glave neče upogniti,
Iz napuha v trdem srci
Neče Blažene častiti,
Ampak drzno pregovarja :
„Jaz, ki dvigam se v nebesa,
Nikdar se ne bom klanjala ;
Naj se druga ji drevesa,
Ki so brez peres srebrnih“.
Bliža se ji božja Mati,
Tako milo jo pogleda,
Da začne vsa trepetati,

Trepetati kakor rosa
Na cveticah pomladanskih.

Topol se je tresti jela,
Vstaviti se pa ne more;
Zato nje peresa bela
Gibljejo od dne do zore,
Večno bodo jih gibala,
Dokler tu na zemlji pela
Bode se Mariji hvala.

M. Wilhar.

36.

Zakaj se orehi z drevesa otepajo?

Barbka je bila ljubezniva deklica. Nje srce je čutilo veliko ljubezen do vseh stvari na svetu. — Izkazovala je vsaki stvarci, vsaki živalci in sleharnemu človeku dobrote po svojih močeh. Kadar je srečala ubožca, takoj mu je vesela dala vse, kar je imela pri sebi, najsi je bil morda zadnji krajcar. — Pridno je pletla volnene nogavice in rokavice, katere je potem za Božič podarila ubožnim svojim součenkam. Pozimi je ubogim lačnim ptičkom metala zrnca in krušne drobtinice, ki jih je prej skrbno nabirala v ta namen. Če je videla pozimi konja, stoječega brez odeje pred krčmo, zasmilil se ji je, in želela ga je odeti s svojim velikim zimskim ogrinjalom. Če je

poleti priletela čebelica v sobo, takoj ji je odprla okno, da bi šla zopet srečno na svoj dom — iz kratka: Barbka je ljubila vsako tudi najmanjšo stvarco, in zato so tudi njo vsi ljudje radi imeli. Nobena žival ji ni storila nič žalega, ker tudi živali dobro poznajo svojega dobrotnika. Celo kosmati medved je čislal Barbko in jo hvalil povsod, kamor je prihajal med zveri.

Kaj čuda, da so živali Barbko rade imele in jo lepo pozdravljale na vseh njenih potih. Dehteče cvetice so ji nastiljale pota s cvetovi, in sadno drevje ji je sipalo najlepše sladko sadje v naročaj. Samo nekovo staro orehovo drevo je bilo tako nerodno in ošabno, da ji je nekega dne, ko je počivala v njegovi senci, največji oreh z zeleno grenko lupino vred vrglo ravno na oko, da je hipoma osivelo in jo je zelo bolelo.

Barbka je zaradi bolečin bridko jokala; njen jok se je slišal po gorskih pečinah in dolinah, slišal se po vsi okolici daleč na okrog. Prestrašena čebelica in čmrlj sta žalostno brenče naznanjala nesrečo dobre Barbke. Zajček na žitnem polji je migal z dolgimi ušesi, srna v zeleni dobravi je privzdigovala čedno glavico in poslušala. Potem se naglo vzdigne in vzame s sabo še jelena. Tema dvema se pridruži divja koza, in celo jazbec prikima zraven; ta dolgi živalski iz-

prevod končata medved in lisica. Vsi skupaj pohite tja, kjer nesrečna Barbka bridko vzdihuje, in jo tolažijo, kakor vedo in znajo. Naposled se še posvetujejo o zdravilih, ki bi Barbki povrnila zdravje. Zajec, najzvedenejši zdravnik, stopi k nji, pregleda ji oko, potiplje žilo, zaviha nos, zmaje z glavo in reče: „Dragi tovariši! Tukaj je vsaka pomoč zastonj, oko je izgubljeno, in uboga deklica oslepi“.

Ko pogumni jelen to začuje, potisne zajčjega preroka v stran in reče: „Vsak zdravnik, ki tako govori kakor zajec, ni drugega nego bojazljivec. Mi drugi še ne obupamo; poskusimo rajši, ali ne bi pomagali ubogi Barbki. Sreča, da ima moje rogovje dobro zdravilo v sebi; rad ga dam dobri deklici v pomoč“. To rekši, butne z rogovjem ob bližnje drevo, in takoj se pcedi iz njega tako imenovani jelenovec, ki ima zelo močen duh, in vzbudi brezzavestno deklico. — Sedaj pride vrsta na divjo kozo, ki mora prinesti hladilnega snega z visokih snežnikov. Bliskoma zdirja na bližnji snežnik in skoro se vrne. Sneg pokladajo Barbki na ranjeno oko, in bolečine prestanejo, tudi oteklina se polagoma izgubi, in oko je zopet zdravo. Sedaj pristopijo živali in žele Barbki srečo, da je ozdravela tako hitro. Zahvaljajo tudi jelena za njega izvrstno zdravilo in tako

naglo pomoč. Jelenu pa vzrase za njega milosrčnost še večje in lepše rogovje.

Končno mora zvita lisica še vso to dogodbo popisati, a medveda kosmatinca jednoglasno izvolijo za sodnika hudobnemu drevesu. Rzsodil je, naj se orehovo drevo ostro kaznuje, in sicer tako, da se mu odslej orehi, s katerimi je ubogi Barbki ranil oko, ne pobirajo z rokami, nego otepajo s prek-ljami in krepelci. To se je tudi natančno izpolnilo. Vsi so začeli s suhimi krepelci in palicami neusmiljeno udrihati po hudobnem orehovem drevesi, tako da je listje in sadje padalo z njega.

Odsihdob tudi ljudje ne obirajo več orehov z drevesa, nego klatijo jih s prek-ljami in krepelci.

37.

Zakaj vise žalobni vrbi veje k tlom?

Ko so židje potrebovali šib, da bi bičali sveto telo Vzveličarjevo, narezali so si vej žalobne vrbe.

Od tega časa si ta vrba ne upa povzdigniti svojih vej proti nebu, nego jih žalostna poveša k tlom.

Zakaj ima breza belo lubje?

Bog je ustvaril brezo tako, da je imela šibke veje in temno skorjo kakor druga drevesa. Kadar so bili otroci neposlušni in hudobni, šli so roditelji v hosto, narezali si šibkih brezovih vej in so kaznovali trdovratne otroke.

Prigodilo se je pa, da so bili otroci nekdam hudobni in svojeglavi tudi ponoči. Roditelji so šli po brezove šibe, pa v temi niso mogli najti breze. Zato je dal Bog brezi belo skorjo, da bi jo roditelji lažje našli tudi ponoči, ako bi potrebovali „brezovega olja“ za hudobne otroke.

Zakaj je vsak dren kriv?

Minila je ledena zima, in nastopila je prijetna pomlad. Vzbudile so se iz zimskega spanja živali in živalce, ki nam oživljajo gorke poletne dni. Tudi medved kosmatinec se je jel gibati v svojem brlogu, v katerem je prespal vso zimo. Rad bi bil podremal še nekoliko, ali prazni želodec ga je opominjal, da je spal dlje nego jedno noč. Zleze torej iz brloga in si gre po hrano. Toda

strije mrmrač so se vzbudili nekamo prerano. Še cvetja ni bilo videti nikjer, kaj li sad? V tej nadlogi ga sreča lisica. Medved ji potoži svojo nadlogo, in zvita lisica, od nekdanj medvédu gorka, pripravljena je precej zvésti ga na led.

„Prav žal mi je“, pravi zvita tetka, „da vam précej ne morem postreči z ničimer, meni sami se tudi tako godi; vse sem že prevohala, toda nikjer ni nič dobiti. Samo tam-le sem dobila drevo, ki že najlepše cvete, tam bode najprej sad. Srčno rada ga vam prepustim“.

Nato odvedé medveda pod lepo cvetoči dren in pravi: „Le tu ostanite in počakajte sadu; saj vidite, da druga drevesa niti ne cveto; gotovo bode tu najprej kaj dobiti. Jaz pa grem dalje, dokler ne najdem prav takega drevesa“.

Lisica odide in skoro najde drugje živeža dovolj; trapasti kosmatinec pa sede pod dren in čaka, kdaj bode padalo zrelo sadje na tla. Toda sadu le ni bilo.

Jesen se že bliža koncu, ko pride lisica zopet po tem poti. Kar ugleda medveda še vedno pod drevesom sedečega. „Kaj pa delate, strije?“ vpraša ga.

„I, obetanega sadu čakam“, odgovori ji medved nejevoljen, „pa ga le ni“.

Lisica se potuhnjeno nasmeje in reče: „Oj, hudobno drevo, ki vam neče dati sadu! Glejte, jesen je že minila, skoro vam bode zopet treba iti spat; pa še sedaj niste dobili sadu! Jaz sem ravnokar pojedla poslednjo letošnjo hruško“.

To začuvši, skoči medved razkačen na drevo in mu povije vse veje tako, da so še sedaj krive.

40.

Zakaj je drevje grčavo?

Kristus in sv. Peter sta šla mimo kmetske krčme, kjer so se tesarji dobro gostili in plesali. „Ljubi Gospod“, reče Peter, ki je rad plesal, „daj tudi meni iti v to gostilno“. Jezus odgovori: „Peter, razveseljevanje na plesišči nama ne pristoji“. Toda ker Peter le še prosi, reče mu Vzveličar: „Idi, če ni drugače, a samo za četrte ure; jaz v tem posedim na tem pripravnem brunu in te počakam“.

Predno sv. Peter vesel odide, obesj mu Vzveličar gosli na hrbet. Ko stopi v krčmo, zakriče tesarji: „Nov godec, nov godec!“ A Peter, ki ničesar ne vé o goslih, stopi k deklicam in hoče zaplesati. Tesarji niso zadovoljni, nego ga nagovarjajo, naj jim

zagode. Sv. Peter se brani, da ni godec. Tesarji pa se razsrde, misleč, da se jim roga. Petra tako nabijejo po hrbtu, da se gosli razlete na sto koscev. Naposled svetega moža primejo in ga pahnejo skozi vrata.

Ko pride pretepen h Gospodu, zakliče jezen: „Oj, Gospod, neotesanci so ti tesarji! Pretepli so me! Ako bi mogel, zabil bi jim žebļjev povsod v debla, da bi si skrhalı vse sekire“. — „To bi bilo preveč“, odgovori Jezus, „narediva jim zgolj trde grčee v debla, in dosti bodo kaznovani“.

Od tedaj so v drevji trde grčee, katere tesarskim sekiram delajo škrbine.

41.

Zakaj rodi leska ukusen sad?

Iz prva je bila leska trnast grm, na katerem je rasel droben neužitni sad. Ko pa je Marijo pri obiskovanji tete Elizabete na planem ujela ploha, da je šla vedrit pod leskov grm, odpalo je leski trnje, in namesto neužitnega drobnega sadu je rodila sladke lešnike.

Na svojem begu v Egipt je sušila Marija plenice malega Jezuška na leskovem grmu. Zato je dobila leska milost, da v njo nikdar ne udari in da v nje senci nikdar ne lazijo kače.

Zakaj je vrtnica najlepša cvetica?

Sv. Jožef, Marija in Jezušek so prišli na poti v Egipt v bodeče trnje. Sv. Jožef in Marija sta lepo pazila, da Jezuška ne oprasne trn ali grmovje; bilo je tako gosto, da ga nista mogla obvarovati. V ročico se mu je zasadil oster trn, in iz rane je kanila na zemljo kaplja krvi. Iz zemlje pa je pognala najlepša vseh cvetic na božjem svetu, veselje vsakemu človeškemu očesu, živordeča in žlahtno dišeča vrtnica.

Zakaj vpliva vino tako različno na ljudi?

Noe je vsadil vinsko trto, katero mu Bog podaril. Hudobec si misli: „Kaj, ko bi si napravil iz te rastline pomočnico? Ali bi bilo to veselje!“

Po dolgem premišljanji si naposled izmisli nekaj, kar se mu zdi pripravno.

Nedaleč od njega je tekalo jagnje in žalostno bleketaje iskalo svoje matere. —

Hudobec je prime, umori ter polije trto z njega krvjo.

Nato ugleda opico, ki z drevesa opazuje njega početje. Hudobec jo ujame, zavije ji vrat in izpusti nje kri na mlado trto.

Ko se zopet ozre, ugleda leva, katera je privabila prelita kri. Tudi on mora poginiti, in njega kri namoči korenine mladi vinski trti.

Sedaj ugleda hudobec svinjo, ki nedaleč od tod rije zemljo; ona je četrta žrtev hudobčeva. Tudi nje kri napoji zemljo okolo trte.

Ves vesel, da se mu je zvijača tako dobro posrečila, odide hudobec.

Nasledek njegove zvijače pa je, da je človek ljubezniv, krotak in vesel, kadar zaužije prvo kupico vina; kri jagnetova kaže svoj učinek.

Po drugi kupici je človek živahen; vesel objemlje druge, radostno poskakuje in jezik se mu zapleta — opična kri deluje v njem. Zato tudi pravimo: „Opico si je kupil“.

Po tretji kupici je človek ošaben in prepiren, da ne trpi nobenega ugovora, nego hoče, da se mu vse klanja; to dela levova kri.

Pri četrti kupici izgubi človek pamet; ne more se držati pokonci, nego se valja

v blatu: poživilil se je, zakaj svinjina kri ga je dobila v oblast.

44.

Zakaj sejejo Slovenci ajdo?

Naši očetje so nekdam stanovali v vzhodnih deželah, tam kjer sije in greje solnce leto in dan, kjer je obilo zlata in bogastva brez mere. — Toda sčasoma so se v onih krajih ljudje do čuda pomnožili, in naši očetje so se napotili iskat drugih selišč. Miroljubni so rajši odšli s kraja obile sreče, nego bi se bili ruvali in pobijali.

Predno se poslove, dá jim Bog, kateri jih je ljubil zaradi njih miroljubnosti, zrno, rekoč: „Koderkoli bodete potovali, vsadite to zrno; kjer ozeleni in vzrase, tam ostanite. Ako pa ne ozeleni v treh dneh, izkopljite je in se pomeknite dalje“.

Šli so naši očetje dalje in povsod vsajali podarjeno zrno. Nikjer ni ozelenelo: ne na bregu Črnega morja, ne po planjavah poljskih, ne po gorah nemških, le v zemlji slovenski je ozelenelo, razcvetelo se in obrodilo prijeten in koristen sad.

Zato seje Slovenec še dandenašnji rad ajdo. Če jo suša pritisne ali slana popari, slaba je za kmeta slovenskega.

45.

Zakaj je lilija bela?

Sv. Jožef, Marija in Jezušek so potovali v Egiptet. Pot je bil pust in peščen. Jezušku pride v čeveljček droben kamen, da se je moral sezuti in stopiti z boso nožico na tla. Tam, kjer je stala bela nožica Jezuškova, pognala je iz peščene zemlje lepa, neznana cvetica — bela lilija, znamenje njega angeljske nedolžnosti in čistosti.

46.

Zakaj nosi bobek na trebuhu črno krpico?

Slamica, bobek in kamenček so šli skupaj po svetu. Pridejo do široke vode, katere ne morejo prebresti. Slamica se oglasi: „Čujta me, temu je lahko pomoči; jaz ležem in vama naredim brv, da pojdeteta preko vode“. — Bobek preide prvi in srečno dospe na ono stran. A kamenček pride komaj do srede, obali se in pade v vodo, kjer utone. Bobek je stal na kopnini in videl nezgodo. Smijal se je tako, da mu je trebuh počil. Na njega srečo pride mimo čevljar. Ta se bobka usmili in mu prišije županec na trebuh.

Zato še dandanes nosijo vsi bobki na trebuhu črno krpico.

Zakaj je Bog gobe ustvaril ?

Gospod in sv. Peter sta hodila po svetu. Nekega dne prideta vsa upehana in trudna do ubožne kmetske hiše na samoti in naprosita gospodinjo kosila. Žena jima odgovori: „Rada bi vama postregla, če bi imela s čim, pa nimam. Kosilo sta zamudila, in sedaj res ne vem, kaj bi vama ponudila. Samo ogel črnega kruha imam še; tega vama rada dam — in če hočeta, vama prinesem k suhemu kruhu studenčnice“. Gospod ji reče: „Daj, žena, kar imaš, saj vidiš, da sva upehana in zelo potrebna okrepila“.

Nato jima veli gospodinja, naj stopita v hišo; ona pa gre po kruh in mrzle vode. Ko postavi na mizo vrč z vodo in položi poleg vrča kruh, vzame Gospod nož in si odreže suhega ovsenjaka. Peter pa tiho sedi in od strani gleda črnjak. Prigrizuje kruh in popivši kupico studenčnice, vpraša Gospod Petra: „Ali si ne bodeš vrezal ovsenjaka?“ Peter pa odgovori ves nejevoljen: „Takšnega kruha še nisem jedel, pa ga ne bodem!“ Gospod nato ne reče ničesar.

Potnika si odpočijeta, in Gospod se nekoliko okrepča. Predno se poslovita, veli Vzveličar nebeškemu ključarju, naj zavije

ostali kos kruha v robec, da ga dasta psu, ako ju sreča. Potem zopet potujeta svojo pot. Gospod hodi spredi, Peter pa korači za njim. Glad je že hudo stiskal nebeškega vratarja; temnilo se mu je pred očmi. Sedaj prideta v velik gozd, in silno lačen si misli Peter: „Kaj bi neki bilo, če bi venderle pokusil kruh, saj ga imam še zavitega v robci“. In res, Peter ulomi košček suhega ovsenjaka in ga hitro potisne v usta. Gospod pa, ki vse vé, naglo Petra nekaj povpraša. Da bi mu mogel odgovoriti, brž plune Peter grižljaj iz ust in mu odgovori. Tako je spravil v usta in potem zopet izmetal Peter ves kruh, zakaj Gospod ga je vselej kaj vprašal, kadar je vzel košček v usta.

Kraj gozda pride potnikoma velik pes naproti, in Gospod takoj zahteva od Petra kruh, rekoč, da ga dá psu. Toda Peter, ves v zadregi, zajeca na pol glasno: „Gospod, ne huduj se, kruh sem pojedel do zadnje drobtinice“. — Gospod se obrne k Petru in ga posvari, rekoč: „Peter, ne bodi izbirčen v jedilih, ne zarotuj se brez potrebe in ne izgovarjaj se z lažjo!“ Temu pa še pristavi Vzveličar: „Da se ne pogubi božji dar, ljubi kruhek, katerega si izpluval, naj se zaseje iz njega posebna vrsta rastlin, katere bōdemo imenovali gobe.“

Od tega časa raso gobe sosebno jeseni, kadar je vreme deževno in ne prehladno.

48.

Zakaj se repa vedno gosteje razrasta ?

Ko sta Jezus in sv. Peter hodila po svetu, prišla sta do moža, ki je na njivi sejal.

„Kaj delaš?“ vpraša ga Jezus.

„Repo sejem“.

„Komu?“

„Sebi in ženi svoji“.

In res sta vzrasli na tej njivi le dve silno debeli repi.

Jezus in sv. Peter gresta dalje in ugledata drugega kmeta, ki tudi seje.

„Kaj delaš?“ vpraša zopet Jezus.

„Repo sejem“.

„Komu?“

„To Bog vé; zakaj mnogo jih pojde tukaj mimo, in marsikdo si bode katero izmeknil ter jo snedel“.

Temu drugemu sejalcu je vzraslo veliko repe. In najsi je marsikdo katero izmeknil, ni je bilo menj, nego ostala se je razrastala tem bolj, zakaj Bog jo je blagoslovil.

Zato se repa še dandanes, dasi jo pridno izpipavajo, razrasta vedno gosteje.

Zakaj rodi jagodnjek žlahten sad?

Vzveličarju je bilo šele kakih osem let, ko se je šel nekdanj izprehajati s svojo materjo. Bila je ravno vesela pomlad, ptički so žvrgoleli, in dete Jezus je veselo skakalo po mehki zeleni trati. Mimogrede ugleda božje Dete vrtnico in ji reče: „Veseli se, odslej ne bodeš več cvetela pozabljena, na oltarjih bodeš vzviševala čast božjo“. In vijolici pravi: „Tebe, podobo ponižnosti, bodo trgali in iz tebe delali devicam vence“. In drugim rastlinam je dalo dete Jezus zdravilno moč in jih je blagoslovilo.

Le jedna rastlina je rasla pozabljena v senci. Tri ozka peresa so bila vsa njena dika; nihče izmed mimogredočih ljudi se ni ozrl nanjo, dočim so veselo gledali in trgali vse druge rastline in cvetke. „Oj“, šepetala je rastlinčica, „kako malo sem vredna! Ni mi podarjeno cvetje, in ko vas, lepe sestre moje, ljudje iščejo, ljubijo in trgajo, tedaj sem jaz vedno zapuščena in pozabljena. Kadar lastovke oznanjajo ljubo pomlad, ne morem podati cvetja v venec pomladni. Toda vendar vam, lepe cvetke, ne zavidam krasote. Vsak večer, ko solnce zahaja, pravim si, da se mene nebeški Oče spominja prav tako kakor vas. Ponočna

rosa, mili solnčni žarki, jutranja pesem skrjančeva, krotka sapica me razveseljuje prav tako kakor vas. Res, čutim, da se tisti, ki je dal življenje vsem stvarjem, ljubeznivo spominja tudi mene, najmanjše stvarce svoje“.

V tem hipu se približa Devica z detetom kraju, kjer je bila rastlinčica. Lepa rumenolasa plavica, katero je obkrožal nebeški svit, obračala se je veselo proti cvetkam v lepi zeleni travici; nežni prsteci so trgali zlatice, zvončke in potočnice v venec, in usta so govorila: „Ne samo v velikih stvareh se kaže vsemogočnost mojega Očeta. Solnce in zvezde se lesketajo na sinjem nebu neizmerno veličastno, in vender so tudi cvetke na zemlji priče velikosti Njegove“.

In sedaj zasliši Vzveličar milo pritožbo uboge rastlinčice, katere do sedaj niti ni zapazil med travo najsi je vender tako zelo želela, da bi se ozrl nanjo Marijin sin. Mili ponižni glasovi mu ganejo srce. Prikloni se zopet v mah in izpregovori milo tolažilno: „Mimo tebe sem šel in nisem te pogledal, mala pohlevna rastlina. V podobi deteta imam tudi človeške slabosti, in vabilo me je to, kar se sveti in kar ugaja; zato pa ne zametujem prave kreposti.“

Ponižna drobna rastlinčica, ne bodem te pozabil. Videla si me, ko sem trgal zla-

tice, zvončke in potočnice in tebe celo zapazil nisem. Globoko te je to ranilo v srce, ali zavidala nisi drugim cveticam. Ne bodi žalostna, odslej bodeš tudi ti imela cvetje in lepe svetle barve.

Ponižna rastlinčica, ne bodem te pozabil. Zlasti ljubim pohlevno srce; tvoja tiha ponižnost me je genila. Imela bodeš cvet in sad, ki bode najslajši in najprijetnejši izmed vsega sadja. Tvoj sad razveseljuj bogatine in siromake. Ne bodem pozabil tvoje ponižnosti!“

In sedaj pritisne ustnice na pero, katero je vzdignil s prsteci. Neizrečno veselje pretrese rastlinčico, novo življenje se ji vlije v žilicah, in na mestu, kamor so se pritisnile ustnice Vzveličarjeve, prikaže se zagorelordeč sad, ki razširja prijetno vonjavo okolo sebe. In že osemnajststo let zori jagoda ter razveseljuje in krepča ljudi po vseh krajih.

50.

Zakaj se jagod ni moči najesti?

Ko je Kristus še živel na svetu, izprehajal se je nekdam sam po zelenem gozdu. Tu zapazi deklico, ki v košarico nabira rdečih jagod. „Kaj nabiraš, deklica?“ vpraša Jezus.

„Ničesar ne nabiram“, odgovori deklica nejevoljno, ker se je bala, da bi mu ne morala kaj dati.

Jezus odgovori: „Ako ničesar ne nabiraš, naj nikoli nič ne ostane!“

Od tega trenutka so jagode izgubile nasitno moč; uživaj jih kolikorkoli, vender ostaneš lačen.

51.

Zakaj raso šmarnice v gozdu?

Ko je Bog ustvaril cvetice, vprašal je vsako, kje hoče prebivati; če je rekla tu ali tam, odnesel jo je angelj in vsadil, kamor je želela, in tam je še sedaj. Nekatere so hotele stanovati na gorah, druge v dolini, nekatere na suhi, druge na mokri zemlji i. t. d. Največ cvetic si je izbralo polje za svoje stanovanje, sosebnost pa travnike. V gozd si niso želele, ker bi se tukaj ne mogle obračati za rumenim solncem in bi morale sedeti največ v senci. Zaradi tega v gozdu ni drugih cvetic nego takih, ki ljubijo senco.

Ko je prišel na zemljo prvi majnik in je bilo po polji in travnikih vse polno najlepših, mnogobarvenih in dišečih cvetic, bil je gozd žalosten, ker je imel le nedišeče cvetice, plučnice in ovčice. Gozd premišlja

in pravi: „Kaj mi pomaga, da so ptice zopet prišle in lepo prepevajo po mojih vejah. Ptice se tudi najrajši razveseljujejo pri pisanih cveticah na polji in po travnikih. Ne dolgo, in pri meni bode vse tiho in zapuščeno. Ko bi pa imel lepih dehtečih cvetic, bilo bi v gozdu prav prijetno in živo“. Gozd zašumi in zakliče poljskim in drugim cveticam zunaj gozda: „Ljube cvetice, usmilite se me in pridite vsaj nekatere k meni, da bode tudi tu lepo cvetelo in dišalo; sicer sem sam in zapuščen!“

Pri teh besedah se zasolzi gozd tako, da njegove solze porose mejne cvetice na travniku; jedna solza pade tudi v čašo šmarnici*). Usmili se ji gozd v srce, da pravi svojim sestricam: „Preselimo se v gozd, da siromak ne bode žaloval; gotovo nas bode imel rad in nam bode vedno hvaležen. Katera gre z menoj?“

Tako izpregovori usmiljena šmarnica, potegne rahle nožice iz zemlje in gre proti gozdu. Za njo gre tudi več njenih sestic. Gozd jih je prijazno vzprejel, in skoro je bilo tu tako prijetno, da gozd ni več zavidal cvetic polju in travnikom. Tudi ptice so ostale v gozdu in zraven še mnogo drugih živalij. Gozd pa še sedaj hvaležno razprostira veje čez šmarnice in jih varuje vsake sile.

*) Šmarnice = dragoljubci = binkoštnice.

Kdor išče šmarnic, mora biti dobrih očij; zakaj gozd jih iz hvaležnosti dobro skriva in jih varuje, da bi mu jih ljudje preveč ne potrgali.

52.

Zakaj imajo srčki srčasto podobo?

Ko je prebil Vzveličar večer pred svojim trpljenjem in smrtjo svojo z učenci zadnje bridke ure, ko mu je stopilo vse grozno trpljenje pred dušo, da je bila žalostna do smrti, tedaj je zapustil učence in odšel za lučaj dalje na vrt Getzemani. Ondu pade na obraz in moli. In visoke oljike so skrivnostno šumele v svojih vejah ter pripogibale svoje vrhe k zemlji; cvetice in grmi okolo njega, vse je šepetalo in puhtelo iz sebe vonjavo Gospodu v dar.

Jedno izmed cvetic pa je Vzveličar pri molitvi nevedé strl; njene vejice so se pritisnile njegovih svetih prsij in počivale na njega srci, topečem se od žalosti.

In ko je bil Vzveličar v smrtnih težavah ter je bil njegov znoj kakor kaplje krvi, ki so tekle na tla, tedaj je razsvetlila nebeška svetloba sveti kraj in prikazal se je angelj z nebes, ki ga je okrepčal. Ko ugleda Jezus strto cvetico, vzdigne jo k sebi

in ji reče: „Ker si trpela z božjim Sinom, ker so te porosile njega solze in si počivala na njegovem srci, imela bodeš v večen spomin na to uro odslej cvetke v podobi čistega srca s solzo v sredi“.

Od tedaj ima ta nežna cvetica podobo visečega srca, napolnjenega s solzami.

53.

Zakaj ima materina dušica to ime?

Pred mnogo mnogo leti sta živela ubožna, toda poštena človeka, ki sta imela jedino hčerko Anico. Bila jima je veselje in žalost; veselje, ker je bila zala in dobra deklica, žalost, ker je oče in mati zaradi prevelikega uboštva nista mogla vzgajati tako, kakor bi jo bila rada. Ali to še ni bilo vse. Nenadoma se pritepe v oni kraj, kjer so živeli Aničini roditelji, črna kuga. Prva žrtev te grozovite bolezni je bila Aničina mati. Anica je imela komaj osem let, ko so ji pokopali dobro mater. Sirota je bila brez tolažbe, in ljudje so jo videli pogostoma na materinem grobu. Oče zaradi obilega dela ni mogel pogostoma na pokopališče, zato je bil materin grob zapuščen in pust, ker Anica še ni znala saditi cvetic. To se je milo storilo samemu Bogu, in ukazal je, da so na materinem

grobu vzrasle same majhne in lepo dehteče cvetice. Ko jih je Anica prvič ugledala na materinem grobu, bila jih je močno vesela. Takoj odhiti po očeta, in tudi oče mora ž njo na pokopališče. Anica pokaže očetu te male rožnordeče cvetove in vpraša:

„Je li, oče, kako so lepi? In kako se imenujejo te nežne cvetice?“

Oče, ki še nikoli ni videl takih cvetic, bil je v zadregi, a naposled je dejal:

„Materina dušica! Ali vidiš, kako je ta cvetičica preprosta, čedna in vender tako mila in prijetna, kakor je bila plemenita duša rajne tvoje matere!“

Preprosti človek je to prav povedal, in odsihdob se imenuje to cvetje „materina dušica“.

54.

Zakaj koprive žgo?

Ko sta Kristus in sv. Peter potovala po svetu, dobila sta nekdam človeka, ležečega v senci košate lipe. Nedaleč od ondot se je cepila cesta na dvoje.

Ker sveta potnika nista vedela, katera izmed njiju drži v bližnje mesto, stopi sv. Peter k onemu človeku in reče: „Mož! Po katerem poti prideva v mesto?“

Toda ta človek je bil pravi lenuh! Še toliko mu ni dala lenoba, da bi bil vstal in potnikoma pokazal pravi pot, nego brenil je z desno nogo, rekoč: „Po onem-le!“

To je sv. Petra silno razjezilo; zardel se je, oči so se mu zablisnile, in z roko je zapretil lenuhu. Kristus pa se nasmehne in reče: „Zakaj se jeziš, Peter?“ — Peter odgovori: „Gospod, kako bi se ne jezil, če vidim krepkega človeka, da tako lenari! Ozdravi ga, Gospod, te bolezní, če ne na posled še segnìje!“

Ker se je tudi Kristusu zelo studilo to lenarjenje, reče lenuhu: „Kamorkoli bodeš pod milim nebom legel na tla, povsod bodo vzrasle pod teboj žgoče rastline — koprive!“

Toliko da Vzveličar to izusti, že lenuh zakriči, skoči na noge in zbeži, kar more. Šele ko je precèj od lipe, postoji in se pogleda po telesi, po katerem ga vse žge in peče.

Odsihdob ni smel nikamor leči na zemljo, zakaj précej so vzrasle pod njim koprive in ga opekle, da je bil ves v mozolih.

Dandanes še žgo koprive, ako se jih dotaknemo. Spominjajo nas, da Bog lenobo sovraži.

Iz zgodovine.

55.

Zakaj je cesarski orel črn?

Dokler je bila Sveta dežela in sveto mesto Jeruzalem v oblasti kristjanov, nosili so vojaki zlate portepéje in cesarski orel je bil zlat. Odkar pa so Sveto deželo in Sveto mesto vzeli Turki, od tedaj so portepéji le ob robu zlati, v sredi pa črni, in cesarski orel je tudi črn.

Kadar kristjani te svete kraje zopet pridobe od Turkov, tedaj dobe vojaki zopet popolnoma zlate portepéje, in cesarski orel bode zopet zlat.

56.

Zakaj je avstrijska barva belo-rdeča?

Avstrijski vojvoda Leopold V., iz slavnega rodu Babenbergovcev, udeležil se je tretje križarske vojske. Srečno pride krščanska vojska do mesta Ptolomeja v Aziji.

Za to mesto se vname med Turki in križarji strašen boj. Toda poslednji zmagajo, in Leopold V. je s svojimi hrabrimi Avstrijci prvi na mestnem ozidji in tu razvije avstrijsko zastavo, da priča daleč na okrog o avstrijski hrabrosti.

Po končani bitki si sname Leopold V. svoje orožno jermenje. Čuden pogled! Njega svetlobela vojaška obleka je vsa krvava, le tam, kjer jo je pokrivalo jermenje, videti je bela.

V priznanje Leopoldove hrabrosti in v večer spomin tega slavnega dne odredi cesar Henrik VI., da bodi odslej v avstrijskem grbu namesto dosedanjih petih skrjančkov bel prečnik na rdečem dnu in avstrijska zastava belo-rdeča.

57.

Zakaj se imenuje glavno mesto Češke „Praga“?

Češki kralj Přemisl, mož slavne Libuše, sklene sezidati mesto na primernem kraju. Posvetuje se o tem z Libušo. Libuša gre iz svojega gradu in odvede Přemisla na visoko goro. Pokaže mu grič v dalji in reče: „Glej, ondu, kjer se izliva Brusnica v Veltavo, stoji grič. Ta kraj sem si izbrala za novo mesto“.

Sedeta na konja, odjezdita na ta grič in ukažeta delavcem, da začno zidati mesto.

Ali nista znala, kako bi imenovala mesto. Zatorej poroči Libuša svojim služabnikom: „Pojdite na grad in vprašajte delavce, kaj delajo.“

Služabniki pa pridejo tja in vprašajo tesarja, katera najdejo prva pri delu: „Kaj delata?“ Tesarja odgovorita: „Teševa prag!“

Posli se vrnejo na grad Libušin in povedo verno, kar so videli in slišali. Ko zasliši Libuša odgovor, nazove novo mesto „P r a g o“.

58.

Zakaj morajo slovaški dečki (piskrovezci) po svetu?

Ko se je leta 1790. raznesla novica, da je umrl slavni cesar Jožef II., ljudstvo tega dolgo ni hotelo verjeti, nego pripovedovalo si je, da ga imajo hudobni Turki ujetega in da leži v rakvi na Dunaji le voščena njegova podoba. Vedno se je ljudstvo nadejalo, da Jožef II. zopet pride in mu pomaga. Sosebno ginljiva pa je ljubezen ubogih Slovakov do Jožefa II.

Slovaki si še sedaj kaj radi pripovedujejo o dobrem cesarji Jožefu II., ki je svojo zlato obleko podaril siromakom, sam

pa hodil ogrnjen v staro haljo. In ko je tožnemu slovaškemu narodu hotel priti na pomoč, izginil je v valovih reke Morave. Toda utonil ni in tudi umrl ni do danes.

Od tega časa morajo slovaški dečki daleč daleč po svetu, da iščejo dobrega cesarja Jožefa. V slovo reko slovaškim dečkom: „Kjer dobi kdo podarjen bel pšeničin kruh, tam ste našli sled dobrega cesarja, in kjer vas kdo prijazno pozdravi, tam cesar Jožef ni več daleč“.

59.

Zakaj kralj Matjaž ni umrl, nego le spi?

I.

Pred mnogo sto leti je bila slovenska zemlja obrastena z gostimi gozdi; po njih so živele strašne zverine. Tedaj je kraljeval pri nas kralj Matjaž. Bil je jako dober kralj.

Nekdaj zapove kralj Matjaž svojim vojakom, naj posekajo gozd za gozdom po vsi deželi. Sekali so in sekali, dokler niso prišli do Svete gore, da bi tudi po nji posekali šumo. Pod goro je bil studenec, okolo njega pa gost les. Tu se ustavijo vojaki, ali nobeden si ne upa posekati tega drevja. — Matjaž jih vpraša: „Zakaj pa ne pose-

kate drevja?“ Vojaki mu odgovore: „Na tej gori so Vile; gorje mu, kdor poseka tu kako drevo!“

Kralj Matjaž se jim nasmeje, vzame vojaku sekiro iz rok in gre k studencu. Ondu je rasla lepa tanka jelša. Kralj zamahne s sekiro po nji. Sekiro hoče izdreti, da bi vsekal drugič, ali ne more je izdreti. Z gore pa se začuje strašna grmljavica, in nekdo zakriči: „Joj tebi, kralj Matjaž!“ Zdajci zagrne Sveta gora kralja Matjaža in vse njegove vojake. Ubila jih ni, samo otlina se je naredila nad njimi. V tej otlini spe vsi, kralj Matjaž in vojska njegova.

Vsakihi sto let prileti zlata ptica in leta okolo Svete gore. Zdajci se vzdrami kralj Matjaž in posluša. Toda vse je tiho okolo njega; zato drugič zaspi.

Kadar bode največja sila na svetu, vstane kralj Matjaž. To bode takrat, kadar premaga Turek ves svet. Tedaj prileti zlata ptica in zapoje tako žalostno, da se odpre Sveta gora. Kralj Matjaž se vzbudi s svojimi vojaki. Vile bodo Matjažu zopet prijazne in mu pomorejo premagati Turka.

II.

Bil je kralj Matjaž dober kralj. Dal je kovati zgolj zlatnike. Drugega denarja niso poznali. Zato so bili takrat res zlati časi.

Pod košatimi lipami so se naši očaki vsak dan veselili in natakali rujno vince v svetle kozarce. V starem Krnu na Koroškem je imel svoj prestol. Noč in dan so bila odprta grajska vrata; vsak siromak si je lahko izprosil milosti in pravice.

Ker pa je bil kralj Matjaž jako imovit, bili so mu drugi kralji zavidni. Nekdaj pride iz onega kraja, kjer solnce zahaja, sovražnik in pokonča v krvavem boji Matjaževo vojsko do sto zvestih junakov. Vender kralj ni bil ubit, ker je bil pravičen. Ko ga bežečega sovražnik že misli ujeti, odpre se skala v gori Peči in ga skrije bridkim mečem sovražnikovim.

Ondu počiva sedaj s svojimi junaki. Vsakih sto let se vzbudi in vpraša, ali še letajo po svetu one ptice, ki imajo belo in črno perje na perutih; to so srake. Ako mu povedo, da še letajo, zmaje žalosten z glavo in zopet zaspi. Kadar pa ne bodo več letale srake po svetu, vzbudi se s svojo vojsko, pridre na svet in premaga vse sovražnike.

III.

Kralj Matjaž se je oženil z Lenko. Skoro po poroki se je vojskoval z vsemi kralji sveta, pa je vse premagal. Zaradi tega je bil tako ponosen, da je pozval samega Boga, naj se gre ž njim vojskovat.

Bog je poslal h kralju Matjažu svojega angelja, kateri ga je še jedenkrat vprašal, ali se res želi vojskovati s samim Bogom. Ker se je kralj Matjaž le hotel vojskovati, začelo se je bliskati. Hitro vpraša Matjaž angelja, kaj je to? Angelj mu odgovori, da so to božje sablje. In ko je začelo grmeti, rekel mu je angelj, da je to ropot božjih bobnov. Tega se kralj Matjaž tako prestraši, da naprosi Boga milosti. Bog ga res pomilosti, a samo, če pojde tja, kamor Bog hoče. In Bog ga je poslal med dve gori, kateri sta se zdajci stisnili.

Tam spi kralj Matjaž ob zlati mizi, in kadar mu brada devetkrat prirase okolo mize, takrat vstane. Tudi njegova vojska je tam. Pešci kleče na enem kolenu in spe, konjiki pa sede na svojih konjih, podpirajo si z jedno roko glavo in spe.

60.

Zakaj jedo Kranjci repne olupke (alelujo)?

Leta 1529. je bila na Kranjskem tako velika lakota, da bi se bila za jeden hlebec kruha lahko kupila cela njiva. Prav od tega leta obhajajo Kranjci spomin, da jedo o Veliki noči repne olupke (alelujo), ker zgoraj

omenjenega leta niso na Veliko nedeljo imeli nič drugega pri hiši nego zgolj olupke.

61.

Zakaj se cigani potepajo po svetu?

Ko so prišli sv. Jožef, Marija in Jezušek v Egipt, bili so silno žejni, ker več dnij ni bilo najti nikjer studenca. Pri prvem vodnjaku prosijo ljudi, da bi smeli piti. Ti ljudje pa so bili neusmiljenega srca in jim niso dovolili, da bi si ugasili žejo. Vprašali so jih zaničljivo, ali so pozabili pot do svojega doma, da se tako potepajo po svetu. Pitali in žalili so jih z najgršimi pridevki in kletvami; rekli so jim celo, da so cigani, kar je bilo pri Egipčanih najhujša sramota. Jokaje je odšla sveta družina dalje.

Bog pa je kaznoval neusmiljene ljudi še tisto uro, da so pozabili pot do svojega doma in se jeli potepati po širokem neznanem svetu. Kamorkoli so prišli, povsod jih je vsak človek črtil in preklinjal, podil jih od praga in jim še vode ni privoščil. Nihče jim ni rekel drugače nego cigani, in tako pravimo njih naslednikom še dandenašnji v svarilo in spomin, da pade vsaka kletev nazaj za tistega, kdor jo nameni svojemu bližnjiku.

Iz življenja svetnikov.

62.

Zakaj ima sv. Miklavž na podobi tri zlate krogle in zakaj mu zvečer pred njegovim godom „nastavljamo“ ?

I.

Sveti Miklavž je podedoval veliko premoženje po svojih roditeljih; a vse je razdelil siromakom.

V njegovem kraju je živel plemič, ki pa je v kratkem času popolnoma obubožal, tako da si ni več upal pošteno živiti sebe in svoje tri nedolžne hčere. Hotel je, da bi si po nepoštenem in grešnem poti pridobivali, česar je treba za življenje. Milo se je storilo blagim devicam, da je že prišlo tako daleč, in bridko so se jokale.

Za to veliko stisko in nevarnost pa zve sv. Miklavž in precej sklene pomagati. Veliko denarja vzame z doma in gre v tihi noči skrivaj pred hišo onega ubožnega očeta;

skozi odprto okno vrže denar v njegovo spalnico in zbeži.

Ker se sv. Miklavž prepriča, da je mož denar prav dobro obrnil ter s to doto pripravil najstarejšo hčer k dobri hiši, prinese še drugič in tretjič ravno po toliko denarja in ga zopet vrže skozi okno.

Mož se v svoji veliki sreči ne more dovolj načuditi in sklene bedeti, da bi spoznal onega plemenitega dobrotnika, ki mu skrivaj donša toliko denarja. Ko se sv. Miklavž tretjo noč tiho priplazi in urno denar vrže skozi okno ter hitro zbeži, steče za njim in ga pokliče: „Počakaj me! Za Boga te prosim, počakaj vsaj za trenutek!“ Ali sv. Miklavž beži še hitreje. Naposled ga vender doteče in ga prime za plašč, rekoč: „Povej mi vender, kako ti je ime?“ Svetnik odgovori: „Miklavž mi je ime“. Mož hoče poklekniti predenj; a Miklavž se mu ubrani ter ga prosi, naj ga ne izda nikomur, dokler živi. Mož mu to obeta, in oba se veselo ločita.

V spomin na to prelepo dejanje ima sv. Miklavž na podobi tri zlate kroglice ali tri zlata jabolka.

II.

V mestu Miri, kjer je bil sv. Miklavž škof, bila je nekega leta huda lakota. Daleč na okrog ni bilo dobiti živeža niti za drage

denarje. Da bi v tej stiski pomagal stradajočemu ljudstvu, odpravi se višji pastir na ladjo in se odpelje daleč daleč, da pride v deželo, kjer je bila dobra letina in se je pridelalo veliko žita. Tam dobi peka, ki je kruh prodajal.

„Dobri mož!“ nagovori ga svetnik; „ali imate pri vas toliko žita, da bi napolnil ž njim ladjo?“

„Imamo ga, imamo“, odgovori dobrosrčni mož, „še več ga imamo!“

„Oh, prosim vas“, nadaljuje sv. Miklavž, „bodite usmiljeni in iz ljubezni do Jezusa Kristusa napolnite ladjo z žitom in pošljite jo v moje mesto, da od lakote ne pomrjemo!“

Ta prošnja iz ust svetnikovih tako gane dobrega peka, da radovoljno obljubi škofu izpolniti željo in zvršiti, kar mu je naročeno.

„Vender“, pristavi še sv. Miklavž, „predolgo bi bilo čakati, predno se napolni velika ladja in pripelje k nam; odrasli in priletni ljudje si bodo že kako pomagali in še potrpehi — otroci pa ne morejo čakati tako dolgo! Oh, dajte mi brž, kar imate pečenega, da pohitim domov in ponese našim otrokom, ki so tako lačni!“

Pek mu da nato dva koša polna kolačkov, hlebčkov in kar ima še druge peke. S tem odhiti milodarni škof domov, kar more. Da bi bili videli, kako ginljiv

prizor je bil to, ko je stopil sv. škof med lačne otroke! Kako veselo so vzprejeli dobri kruhek! Kako so poljubljali sv. Miklavžu dobrotno roko!

* * *

V spomin te radodarnosti in skrbi Miklavževe mu še dandanes na večer pred njegovim godom „nastavljamo“, da bi tudi nam kaj prinesel.

63.

Zakaj ima sv. Krištof to ime?

Krištof je bil pagan. Visok je bil dvanajst komolcev, močne in čvrste rasti. Predno je bil krščen, imenoval se je Ofer. Ko dorase, misli sam v sebi: „Po svetu pojdem in si poiščem najmočnejšega gospodarja. Njega bodem služil!“

Gre po svetu in zve za močnega kralja, kateri zapoveduje veliki deželi in mnogim ljudem. Ofer služi rečenega kralja. A nekega dne pride h kralju pevec in zapoje prav vesele pesmi. Končno zapoje tudi smešno pesem o vragu. Ob tej pesmi se kralj prekriža, ker je bil kristjan. A Ofer ni vedel še ničesar o znamenji sv. križa in njegovi moči; zato se je zelo začudil in je vprašal kralja: „Gospod, kaj pa pomeni to znamenje?“

Ali kralj mu neče povedati ničesar o znamenji sv. križa, ker je bil Ofer pagan. Zato reče Ofer: „Gospodar, ako mi ne poveš, nečem te dlje služiti“. — „Povem ti resnico“, reče kralj. „Glej, če izpregovori kdo kaj o vragu, blagoslovim se s tem znamenjem, da ne dobi vrag moči do mene!“ Ofer reče: „Ali se ga bojiš? Ali je moč njegova tolika, da bi ti škodoval? Dolgo sem te služil, ker sem mislil, da ga ni močnejšega od tebe. No, ker vidim, da se bojiš vruga, iskal ga bodem, dokler ga ne najdem, in služil bodem njega, ker je močnejši od tebe!“

Ofer gre po svetu iskat vruga. Ali nihče mu ga ne more pokazati, dasi povsod povprašuje po njem.

Nekega dne zaide v veliko puščavo. Tukaj prihruje velika tolpa vojakov proti njemu. Na čelu ji jezdi črn, strašen jezdec. Ta ustavi Ofra in mu reče: „Koga iščeš?“ Ofer odgovori: „Iščem vruga; rad bi ga služil!“ — „Jaz sem vrag“, odgovori jezdec; „ako iščeš mene, evo me“. Ofer gre z vragom in ga služi.

Nekega dne pride tolpa do razpotja, kjer stoji križ. Vrag se ogne s pota in reče Ofru, da neče jezdit naravnost po poti.

Ofer se začudi in reče: „Gospodar, povej mi, zakaj se izogiblješ pota?“ Vrag

bi rad zamolčal vzrok, ali Ofer mu zapreti, da ga ne bode dlje služil. Zatorej reče vrag: „Glej, tam je stalo znamenje sv. križa, na katerega so Židje pribili Kristusa; tega se bojim in bežati moram pred njim!“ Ofer odgovori: „Ako se bojiš Kristusovega znamenja, mora biti Kristus močnejši od tebe. Njega si poiščem!“

Ofer gre sedaj sam po svetu dalje, povprašuje po Kristusu in pride k pobožnemu puščavniku. Ta mu pove, kako močen kralj je Gospod in kako lepo plačuje svoje služabnike. Zatorej obeta Ofer puščavniku, da bode služil Kristusa zvesto in pridno. Takšen odgovor je puščavniku po godu, zatorej reče: „Gospod sovraži grešno življenje; samo onim izkazuje svojo milost, kateri žive krepostno. Glej, Ofer, tu mimo teče velika reka; niti mosta niti brvi ni preko nje. Ako hočeš prenašati ljudi preko te vode v božjem imeni, bode tvoje dejanje Bogu po volji; saj ti ni dal zastonj moči in velikosti!“

„Dobro, storim po tvoji besedi“, odgovori Ofer. Ob vodi si napravi kočo. Mnogo ljudij je prihajalo do reke; nosil jih je preko vode ponoči in podnevi. — Neko noč je bil zelo truden od dela. Leže torej in sladko zaspi. Ali ne spi še dolgo, kar zasliši otroški glas: „Ofere, ponesi me preko vode!“ Ofer vstane, gre gledat, ali ne najde nikogar. Leže torej

zopet in zaspi. Ali drugič ga pokliče glas. Tudi sedaj ne dobi nikogar in zaspi. Tretjič začuje glas in sedaj najde dečka, kateri ga poprosi, naj ga ponese preko vode. Ofer reče: „Počakaj, da še kdo pride! Tebe samega ni vredno nositi!“ Deček pa ga prosi, naj ponese njega samega, ker bode itak dosti težko. Ofer se dá preprositi, vzdigne dečka na rame, prime za palico in gre v vodo. Ali voda narasta, in deček je težak, kakor bi bil svinčen; Ofer misli, da utone. Zatorej reče: „Deček, težak si, kakor bi nosil ves svet!“

„Res“, odgovori deček, „nosiš še več nego ves svet; njega nosiš, kateri ga je ustvaril!“

In glej, otrokova teža potisne Ofra pod vodo, in deček izpregovori: „Krstim te v imeni Očeta, Sina in svetega Duha. Prej si se imenoval Ofer. odslej ti bodi ime Kristofér*). Svojo palico zasadi v zemljo; spoznal bodeš mojo moč, zakaj jutri se palica razcvete in obrodi sad!“

To rekši, deček izgine. Bil je Kristus sam. A Kristof je veselo zahvalil Boga za milost, katero mu je izkazal, in vsadi palico v suho zemljo. Čez noč vzrase drevo iz nje, razcvete se in obrodi sad.

*) Kristóferos = Nositelj Kristusa.

Ko Krištof to ugleda, razveseli se, vzame križ Gospodov na rame in ga služi vse svoje življenje.

64.

Zakaj ima sv. Lukež na podobi vola pri sebi ?

Predno se je sv. Lukež izpreobrnil, bil je krčmar. Bil je jako pohlepen in lakomen. Mnogoterega svojih gostov je prevaril, okradel ali celo umoril, da si je prisvojil njegov denar.

V zloglasno njegovo krčmo pride nekega večera tudi Kristus s svojimi apostoli. Dado si postreči z jedjo in pijačo. Po večerji naroči Vzveličar dve sobi za prenočišče, in sicer sebi jedno in apostolom jedno. Vse to plača Kristus in pokaže kakor slučajno svojo listnico, napolnjeno z denarji.

Ko Lukež to ugleda, takoj se mu vzbudi pregrešna želja, da bi ponoči umoril tega bogatega tujca in mu vzel denar.

Ko poravnajo račun, odidejo spat. Utrujeni od daljne hoje, tudi skoro zaspe. Samo Kristus, ki je vedel za hudobni krčmarjev naklep, ne zaspi, nego le mirno leži v postelji.

Proti polnoči se priplazi Lukež tiho po prstih v Gospodovo spalnico, da bi ga umoril. Ko pa vzdigne sekiro, da bi zamahnil po

Vzveličarjevi glavi, izpremeni ga Kristus v vola.

Drugo jutro odžene Kristus vola s seboj. Pri neki pristavi (marofu) ga odda hlapcem in jim reče, naj ga obdrže, dokler se ne vrne. Naroči jim tudi, naj ga ne krmijo in ne napajajo, pač pa naj ga pridno uprezajo v težko delo; zakaj čim težje delo, tem pridneje bode delal.

To je bilo lenobnim hlapcem zelo po volji. Vzamejo vola ter opravljajo ž njim dan na dan najtežja dela. Za vse trpljenje pa ne dobiva ubogi vol ne krme ne vode, pač pa mnogo biča.

Tako se je godilo leto in dan.

Ko leto mine, pride Kristus zopet k oni pristavi in vpraša hlapce, ali so storili, kar je naročil. Hlapci odgovore, da so ravnali natančno po njega besedah; naposled ga naprosijo, naj jim prodá vola, zakaj tako pridnega vola še niso imeli; dado mu radi zanj, kolikor bi zahteval.

Kristus ne odgovori ničesar, nego reče, naj privedejo vola iz hleva. Hlapci gredo ponj in ga priženo pred Gospoda. Toliko pa da vol Kristusa ugleda, poklekne predenj, povesi glavo in pretaka bridke solze. Vzveličar se ga usmili in mu reče: „Vstani, Lukež, in hodi za menoj! Tvoji grehi so

ti oproščeni!“ V tem hipu se izpremeni vol zopet v človeka.

Lukež se je odrekel vsemu posvetnemu veselju in je bil najvernejši učenec in apostol Gospodov.

Te prigodbe nas spominja vol, katerega vidimo upodobljenega ob Lukeži.

65.

Zakaj se na dan sv. Martina jedo gosi?

Sv. Martina imajo obče za zavetnika drobnine in kuretine, zlasti gosij, katere so ga izdale, ko ga je ljudstvo hotelo zaradi njega lepih činov in svojstev izvoliti za škofa. Sv. Martin se je branil vzprejeti to dostojanstvo in se je skrnil ljudem v hlev med — gosi. Ko so ga iskali, ovadile so ga ljudem s svojim ščebetanjem in gaganjem. — Zaradi tega ni samo po Slovenskem, temveč tudi na Češkem, Poljskem in Pruskem navada v ta dan in v ta spomin klati gosi — to je „Martinove gosi“.

(Slov. Gospodar.)

66.

Zakaj ima sv. Gregorij grlico?

Začetnik veličastnega cerkvenega petja je sveti papež Gregorij Veliki. Ta papež

je večkrat premišljal, kako bi cerkveno petje tako uredil po vzgledu kralja Davida, da bi s svojo milobo in resnobo pomagalo kristjane vzbujati k pobožni molitvi. Ko nekoč ponoči zopet premišlja o cerkvenem petji, prikaže se mu v spanji častita gospa, vsa v nebeški svetlobi; ta gospa pa je bila podoba svete cerkve, izvoljene neveste Kristusove. Okolo sijajne in častite prikazni je bilo zbrano vse polno njenih ljubeznivih otročičev, ki so bili lepi kakor sami angeljci nebeški. Koliko veselje je prevzelo sv. Gregorija, ko je začela vzorna gospa, spremljana po angeljskih otročičih, prepevati prelepe in srce pretresujoče nebeške pesmi!

Sv. oče je v sanjah molil in prosil Boga, naj mu razbistri posluš in utrdi spomin, da bi prelepe nebeške napeve tudi še pomnil zjutraj, ko se zbudi. Drugo jutro je sv. papež začel z notami zapisavati svete napeve, ki so mu še milo zveneli po ušesih. Zajedno pa je priletela grlica in pela tiste pesmi, katere je sv. oče slišal ponoči; tako lepo in tako zvesto jih je posnemala, da je sv. Gregorij lahko vse natanko popisal in zaznamenoval. — Zato še sedaj sv. Gregorija slikajo z grlico na rameni.

Dr. Jožef Pajek.

Razno.

67.

Zakaj se bliska ?

Hudobec stopi nekega dne k Bogu, rekoč: „Jaz hočem vse ljudi na zemlji ubiti z gromom!“

„Le“, reče Bog, „jaz bodem pa prej zabliskal, da se bodo prekrižali, in tako ne bodeš imel oblasti do njih!“

68.

Zakaj ima gospod lahko in dobro, pustinjak potrpljenje, a kmet jok in stok ?

Nekdaj razglasi gospod Bog po širokem belem svetu, da hoče ljudem deliti vsakojake darove, naj ga samo pridejo prosit.

Prvi pride gospod. Bog ga vpraša: „Kaj hočeš?“ Gospod reče: „Bože! Daj mi dobro in lahko!“ Bog mu reče: „Naj ti bode!“

Drugi pride pustinjač^{*)}. Bog ga vpraša: „Kaj hočeš ti, pustinjače moj?“ On reče: „Bože moj! Daj mi dobro in lahko!“ Bog mu reče: „Tega ni več, to si je vzel gospod“. Pustinjač reče: „Treba potrpeti!“ Bog mu reče: „Naj ti bode!“

Tretji pride kmet. Bog ga vpraša: „Kmete moj! Kaj želiš ti?“ Ta reče: „Bože moj! Daj mi dobro in lahko! Bog mu reče: „Tega ni več, to je vzel gospod“. Kmet reče: „A treba potrpeti!“ Bog reče: „Tudi tega ni več, to je vzel pustinjač“. Kmet odgovori: „Joj meni!“ Bog mu reče: „Naj ti bode!“

Od onega časa ima gospod dobro in lahko, pustinjač potrpljenje, a kmet jok in stok.

69.

Zakaj na Krasu ni studencev?

Ko sta Kristus in sv. Peter hodila po svetu, prišla sta nekdaž tudi na Kras. Nekega večera prosita pri neki hiši, da bi ju prenočili. Kraševci, gostoljubni ljudje, obljubijo jima brez velike prošnje prenočišče. Stopita tedaj v hišo, sedeta za mizo in večerjata. Imela sta pri sebi tudi svinjsko

^{*)} Pustinjač — človek, živeč v puštinji.

gnjat; nekoliko si jo vrežeta, ostalo zavije sv. Peter v popir in jo dene v torbico.

Po večerji jih naprosita, da bi ju odvedli spat; nato jima pokažejo nekam na slamo. Ko zaspita, pridejo nekateri potuhnjenci, vzamejo gnjat iz torbe, vtaknejo vanjo kos lesa in jo zopet zavežejo, kakor je bilo prej.

Drugo jutro vstaneta Kristus in sv. Peter, poslovita se in odideta. Za nekoliko časa hočeta zajuterkovati. Peter odveže torbo, ugleda v nji poleno namesto gnjati, ustraši se in reče Bogu: „Kraševci so naju opeharili za gnjat!“ Kristus pa reče: „Naj naju le! Jedli bodo, pa piti ne bodo imeli kaj!“ Pri tej priči usahnejo vsi studenci in od te dobe ne vro več.

70.

Zakaj obkroža morje zemljo?

Po svetu potujé, pride Jezus v neko vas. Truden si išče prenočišča, toda nihče ga ne vzprejme. Naposled pride v raztrgano kočó, v kateri stanujejo trije bratje. Ti mu dajo, kar imajo, in tudi posteljo. Predno drugi dan odide, razodene se jim in obeta vsakemu dar, kakor si ga sam izbere. Najstarejši si izvoli bele gradove, srednji zlata

in srebra, mlajši pa pravi, da ga je tega sram prositi. Zlata bi si nabral sam in gradov sam nakupil; a!i za vse žulje se mu daje le slaba plača. Šel bi po svetu iskat sreče; ali zemlja je pregorata in gore preobrastene in prestrme. Vrh u tega ne ve ne pota ne steze, kam bi šel, da si pomaga. Zato mu daj Jezus ravno gladko pot in hiter voz; za vse drugo bode skrbel sam. Jezus udari s palico ob zemljo; iz nje pri-vre morje in obkroži vso zemljo; potem udari ob drevo, in drevo se izdolbe v lahko in hitro ladjo. Mlajši brat odvesla in se vozi od kraljevstva do kraljevstva ter si tržeč nabere več zlata in si nakupi več gradov, nego jih imata oba brata skupaj.

71.

Zakaj je morska voda slana?

Živel je svoje dni ubog deček Ivanek. Ker sta mu umrla oče in mati, bil je pri svoji osemdesetletni teti. Ko izpolni štiri-najsto leto, gre se učiti mornarstva.

Pridno in zvesto opravlja Ivanek na ladji dela, katera mu ukazujejo. Vsi ga imajo radi.

Ko pride čez leto in dan prvičrat zopet domov k teti, potoži se ji, kako težko mu je,

ko vidi, koliko imajo njegovi tovariši denarja in drugih dobrot, on pa je tako ubog. Teti se Ivanek zasmili, zato vstane, gre v stransko sobo ter prinese mlin, s kakeršnim meljemo kavo. Ta mlin da Ivanku, rekoč: „Na, Ivanek, vzemi ta mlin in kadar bodeš česa potreboval, reci mu:

„Melji, melji mlinček moj,
To in to mi daj takoj!“ —

in takoj dobiš, česar si poželiš. Ko bodeš imel dosti, reci le:

„Zdaj pa, mlinček moj,
Mirno spet postoj!“ —

in mlin bode nehal mleti. Pazi pa zanj in ne povej nikomur kaj o njem“.

Hvaležen vzame Ivanek mlin in se vesel odpravi zopet na ladjo. Tukaj mu mora mlinček pridno mleti! Sedaj si je pozelel lepe obleke, sedaj rumenih cekinov, sedaj svetlih tolarjev, sedaj dobrih jedil i. t. d. Iz kratka, vse mu je dal mlinček. Oj, kako dobro se je godilo Ivanku!

Toda v svoji sreči ni bil ošaben in trdosrčen, nego je pomagal svojim tovarišem, kjer in s čimer je mogel. Le-ti so se čudili in ga vpraševali, kje dobiva vse te lepe reči, a Ivanek jim ni povedal ničesar o čarobnem mlinu.

Naposled zve tudi kapitan (poveljnik na ladji) za Ivankovo bogastvo. Pokliče ga predse in vpraša, odkod dobiva te lepe in dragocene reči. Ivanek se prestraši, izgovarja se, a ne izda se. Ko kapitan spozna, da mu Ivanek nekaj skriva, vzame palico in udriha po ubogem dečku, dokler se ta ne omeči in mu ne razodene skrivnosti o čarobnem mlinu.

Pazno posluša kapitan Ivankovo pripovedovanje, a potem mu ukaže, naj prinese mlin ter mu pokaže, ima li res takšno čudno moč v sebi. Ivanek gre in prinese mlin. Nato vpraša kapitana, česa si poželi. Kapitan nekoliko pomisli, potem reče: „Ko sem bil pred tremi tedni doma, jedel sem svinjsko kračo. Teknila mi je tako dobro, da bi tudi sedaj rad katero. Preskrbi mi jo!“ — Ivanek vzame mlin in reče:

„Melji, melji, mlinček moj,
Svinjskih krač mi daj takoj!“

Mlinček začne mleti, in kračka za kračko prihaja na mizo. Ko kapitan reče, da jih ima dovolj, pravi Ivanek tiho:

„Zdaj pa, mlinček moj,
Mirno spet postoj!“

Takoj neha mlin mleti.

Strme gleda kapitan čudotvorni mlin, potem pravi: „Taka reč, dragi moj Ivanek,

ni zate, to daj meni!“ Ivanek neče privoliti, toda ko kapitan zopet seže po palici, prepusti mu ljubljeni svoj mlin.

Ves žalosten gre Ivanek sedaj na krov in gleda solzen peneče morje. Ko tako sloni na krovu, priplazi se kapitan tiho za njim, zgrabi ga za noge ter ga strmoglavi v morje.

Vesel, da je mlin sedaj jedino njegov, vrne se kapitan v svojo kajito (sobo), da pojé kračke. Ker se mu te pa zde nekoliko premalo slane, poskusi čudotvornost mlina, rekoč:

„Melji, melji, mlinček moj,
Dobre soli daj takoj!“

In mlin začne mleti. Kakor bi trenil, polna je skleda najlepše soli. „Dosti je imam!“ reče nato kapitan; a mlin ga ne sluša, nego melje dalje, da je kmalu miza polna soli. — „Ne potrebujem je več! Nehaj!“ zakriči kapitan, toda mlin melje pridno dalje. In ker kapitan ni vedel pravega izreka, mlel je mlin vedno dalje, najsi se je kapitan še tako hudoval in mu pravil, da ima dosti soli. Ni trajalo dolgo, in vsa kapitanova soba je bila polna lepe bele soli.

Ves razkačen vzame kapitan palico ter udari po mlinu, da se razleti na sto kosov. Ali o joj! Vsak kos se izpremeni v nov čaroben mlin. Sedaj je mlelo vseh sto mlinov

sol, jedino le sol. Skoro napolnijo s soljo vso ladjo. Prenapolnjena ladja se pogrezne naposled z vsem, kar je bilo na nji. Tudi mlini se pogreznejo na dno morja.

Tam spodaj meljejo še dandanes sol, ker jim nihče ne zapove, da bi ponehali. In tako bodo mleli menda do sodnega dne; zakaj četudi sedaj veste pravi rek, vendar ne veste, kje mlini leže. Toda ko bi tudi vedeli, kje leži onih sto mlinov, ne mogli bi jim zapovedati, naj nehajo, zakaj ne slišali bi vas, morje je pregloboko.

Sedaj torej veste, zakaj je morska voda slana!

Pri

JAN. GIONTINI-ju v Ljubljani

so na prodaj še sledeče knjige:

Spisi za narod in mladino.

(Z * označene knjige so primerne za šolarske knjižnice.)

Feldmaršal grof Radecki	20 kr.
✓ Genovefa, sveta grofinja. — Mična in ganljiva pripovedka	16 "
✓ Hildegarda, zveličana cesarica. — Sveta povest	20 "
✓ Hirlanda, bretanjska vojvodina. — Po- dučna povest po Krištofu Šmidu	20 "
✓ Hitri računar z ozirom na sedanji de- denar po avstrijski veljavi in na novo mero in vago. — Trdo vezan	40 "
*Hladnig Ign.: Na valovih južnega morja. — Pravljica	14 "
*Hoffmann: Čas je zlato. — Podučna povest za mladost	36 "
*Hoffmann-Funtek: Kakó vzgaja usoda. — Povest (s štirimi jeklorezi)	40 "
✓ *Kar Bog stori, vse prav stori. — Povest (s štirimi jeklorezi)	40 "
✓ *Bog pomaga. — Povest (s štirimi jeklorezi)	40 "
✓ Hopfen-Funtek: Kakó je izginil gozd. Povest	20 "

*Hubad Fr.: Pripovedke za mladino I. in II. zvezek à	24	kr.
— *Pripovedke za mladino, III. zv.	20	„
Ključek lažjivi	20	„
Keller J. A. dr.: Prst božji ali izgledi božjih kazni. I. in II. zvezek à	20	„
Kosi Ant.: Šaljivi Jaka, zbirka najboljših kratkočasnic za slov. mladino. I. zvezek	24	„
*Kredba-Podkrajšek: Izdajalca domovine. — Povest, 1889	24	„
*Leban Janko: Šestdeset malih povesti za otroke	16	„
Malavašič Fr.: Strije Tomova kočja ali življenje zamorcev v severni Ameriki. Trdo vezane	70	„
Mali Palček (s podobami)	12	„
Mali vseznalec ali zbirka lahko izpeljivih poskusov iz fizike, mehanike, aritmetike in glumarstva, smešnic, zastavic z navodom o punktiranji ali geomančiji, 1890	80	„
*Najdenček ali pravični se tudi živine usmili. — Povest	20	„
Naselnikova hči, cvetlica pustinje	20	„
Nedeljko Fr.: Maksimilijan I. cesar mehičanski	20	„
Nikolaj Zrinjski hrvaški junak	20	„
Pavliha nemški v slovenski obleki	20	„
*Planinski J. P.: Zbirka narodnih pripovedek za mladino. 2 zvezka à	20	„
Pod turškim jarmom. — Povest	20	„
Podkrajšek H.: Car in tesar. Zgodovinska pripoved	20	„

✓ *Jaromil. — Češka národna pravljica	16 kr.
✓ Razmere med staro in novo mero in vago ter novo metersko . . .	10 "
✓ Répoštev. — Pravljica	20 "
*Ribičev sin. — Pravljica	10 "
✓ Sanjske bukve. (S podobami) . . .	15 "
✓ Sedem Švabov. (S podobami) . . .	12 "
✓ <i>Tkalec Ivan</i> : Tiun Lin, kitajski pomorski razbojnik. — Povest	20 "
<i>Tomšić Ivan</i> : 150 barvanih podob za prvi pouk najvažnejših strupenih in pitomih rastlin. Cena trdo vezani knjigi 3 gld.	50 "
— *Deset krajecarjev cesarja Jožefa. — Podučna povest	12 "
✓ *Nazorni nauk za slov. mladost 3 gl.	50 "
✓ *Voščilna knjižica ali vošilni listi	20 "
✓ Torbica jugoslovanske mladosti v 7 zvezkih à	5 "
✓ Trnjulčica. (S podobami)	12 "
✓ * <i>Urb anec Ivan</i> : Knez Črni Jurij. — Zgodovinska povest, 1889	20 "
✓ *Venček vezilnih daril ali vošilne pesmice	20 "
✓ Veseli otroci. — Knjižica s podobami	40 "
✓ Vjetnik na galeji. — Podučna povest	10 "
✓ Vrtomirov prstan. Ljudska pravljica	20 "

